

Прилог 4.1. Анализа резултата анкета о мишљењу дипломираних студената о квалитету студијског програма и постигнутим исходима учења.

Врло значајне информације о статусу својих свршених студената, као и њиховом мишљењу о квалитету студијских програма, квалитету наставе и постигнутим исходима учења, Школа је добила кроз Темпус пројекат ["Спровођење истраживања о дипломираним студентима и унапређење АЛУМНИ организација у циљу побољшања стратешког менаџмента и повећања квалитета"](#). У овом пројекту обављена је јединствена анкета за систематско прикупљање поузданих информација о везама између услова и квалитета студирања и каснијег запошљавања свршених студената.

CONGRAD

УПИТНИК

ВЕРЗИЈА НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Припремила
Радна група за састављање CONGRAD упитника

A СОЦИО-БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ

Да бисмо боље разумели ситуацију у којој се налазите, молимо Вас да наведете следеће податке о себи.

A1 Пол

- 1 Мушки
- 2 Женски

A2 Које године сте рођени?

___ ___ ___ (нпр. 1983.)

A3.1 У којој држави сте рођени?

- 1 У Србији (или Србија у оквиру Југославије)
- 2 У Босни и Херцеговини (или Босна и Херцеговина у оквиру Југославије)
- 3 У Црној Гори (или Црна Гора у оквиру Југославије)
- 4 У Хрватској (или Хрватска у оквиру Југославије)
- 5 У Словенији (или Словенија у оквиру Југославије)
- 6 У Македонији (или Македонија у оквиру Југославије)
- 7 У другој држави _____ (наведите)

A3.2 Које држављанство/а поседујете?

Могуће више одговора.

- 1 Србије
- 2 Босне и Херцеговине
- 3 Црне Горе
- 4 Хрватске
- 5 Словеније
- 6 Македоније
- 7 Друго _____ (наведите)

A3.3 Где сада живите?

Молимо наведите и општину.

- 1 У Србији _____
- 2 У Босни и Херцеговини _____
- 3 У Црној Гори _____
- 4 У Хрватској _____
- 5 У Словенији _____
- 6 У Македонији _____
- 7 У другој држави _____ (наведите)

A4 Ко живи у Вашем домаћинству?

Могуће је више одговора.

- 1 Родитељи (Ваши или родитељи Вашег партнера)
- 2 Партнер/супружник
- 3 Живим сам/а
- 4 Други сродници (брат, сестра, ујак, тетка итд.)
- 5 Друго _____ (наведите)

A5 Да ли имате деце?

- 1 Не
- 2 Да _____ Молимо Вас да наведете и колико деце имате.

A6 Које је највише стечено образовање Ваших родитеља?

Отац Мајка

- 1 Без школе
- 2 Основна школа
- 3 Средња школа - трогодишња
- 4 Средња школа - четворогодишња
- 5 Виша школа - основне студије
- 6 Виша школа - специјалистичке студије
- 7 Висока школа - основне студије
- 8 Висока школа - специјалистичке студије
- 9 Факултет - основне студије
- 10 Факултет - специјалистичке студије
- 11 Факултет - магистарске/мастер студије
- 12 Факултет - докторске студије
- 13 Не знам

A7 Шта од наведеног најбоље описује посао којим су се Ваш отац и мајка бавили када сте Ви завршили основну школу?¹

Уколико родитељи тада нису радили или су били пензионери, наведите последњи посао који су имали. Уколико никада нису радили, означите одговарајуће категорије: незапослен/а или неактиван/а.

Отац Мајка

- 1 Руководилац (директор), функционер и законодавац (нпр. виши функционер, директор великог предузећа, хотела)
- 2 Стручњак или уметник (нпр. лекар, наставник, финансијски стручњак, правник, библиотекар, књижевник, певач, сликар)
- 3 Инжењер, стручни сарадник или техничар (нпр. машински инжењер, медицински техничар, агент осигурања)
- 4 Административни службеник (нпр. административни секретар, благајник, књиговођа)
- 5 Услугна и трговачка занимања (нпр. кувар, конобар, касир, улични или пијачни продавац, радник у обезбеђењу)
- 6 Пољопривредник, шумар, рибар и сродна занимања (нпр. узгајивач риба, земљорадник за сопствене потребе, тржишно оријентисани земљорадник, ловац)
- 7 Занатлија и сродна занимања (нпр. лимар, молер, штампар, инсталатер, произвођач одеће, ковач, столар)
- 8 Руквалац машинама и постројењима, монтер или возач (нпр. монтер производа, машиновиђа, возач, бродска посада)
- 9 Једноставна занимања (нпр. чистач, пољопривредни радник на туђем имању, занимања на уклањању отпада)
- 10 Војна занимања (нпр. официр, подофицир)
- 11 Незапослен/а (није имао/ла и тражио/ла је посао)
- 12 Неактиван/а (није имао/ла и није тражио/ла посао, нпр. студент, домаћица, издржавано лице итд.)
- 13 Не знам

¹ Називи занимања су због прегледности наведени само у мушком роду, а односе се доследно и на женски.

Б ОБРАЗОВАЊЕ ПРЕ СТУДИЈА

Молимо Вас да наведете информације о образовању и радном искуству које сте стекли пре почетка студија.

Б1 Коју средњу школу сте завршили?

- 1 Гимназију
- 2 Средњу стручну школу
- 3 Друго _____ (наведите)

Б2 Који је био Ваш успех у средњој школи?

- 1 Одличан (4.50 - 5.00)
- 2 Врло добар (3.50 - 4.49)
- 3 Добар (2.50 - 3.49)
- 4 Довољан (2.00 - 2.49)

Б3 У којој држави сте завршили средњу школу?

Молимо Вас да наведете и општину у којој се школа налазила.

	Општина
1 У Србији	-----
2 У Босни и Херцеговини	-----
3 У Црној Гори	-----
4 У Хрватској	-----
5 У Словенији	-----
6 У Македонији	-----
7 У другој држави _____	(наведите)

Б4 Које године сте завршили средњу школу?

Година ____ (нпр. 1990.)

Б5 Да ли сте након завршетка средње школе, а пре уписа на студије, имали следеће активности?

Могуће је више одговора.

	<u>Да</u>	<u>Не</u>
1 Запослен/а (редовно запослен/а, запослен/а по уговору, рад без уговора итд.)		
2 Самозапослен/а		
3 Незапослен/а, у потрази за послом		
4 Друго образовање/обука/пракса		(наведите)_____
5 Брига о деци, породици		
6 Војна или цивилна служба		
7 Друго		(наведите)_____

Ц ТОК СТУДИЈА

Овај сегмент питања односи се на Ваше образовање након средње школе. Важно нам је да сазнамо више о студијама које сте завршили, али и о студијама које сте почели и нисте завршили.

Ц1 Молимо Вас да наведете све студије које сте уписали или завршили до сада.

Почетак студија	Крај студија	Држава	Назив високошколске институције		Назив факултета/ високе школе	Студијски програм
Месец/ година	Месец/ година	1 Србија 2 Босна и Херцеговина 3 Црна Гора 4 Друго (наведите)	1 УБГ 2 УНС 3 УКГ 4 УСГД 5 ВТССУ 6 ВТСНИ	7 ХБТСУ 8 УОМ 9 УБЛ 10 УТЗ 11 Друго (наведите)	Биће наведене категорије за сваку високошколску институцију.	Биће наведене категорије за сваку високошколску институцију.

Врста дипломе	Стечена диплома	Просечна оцена на студијама	Број семестара - званично трајање студија
<u>Предболоњски</u>	1 Да, стекао/ла сам диплому	1 6.00 - 6.49	—
1 Виша школа - диплома основних студија	2 Не, започео/ла сам, али нисам завршио/ла	2 6.50 - 6.99	
2 Виша школа - диплома специјалистичких студија	3 Студије су у току	3 7.00 - 7.49	
3 Факултет - диплома основних студија		4 7.50 - 7.99	
4 Факултет - диплома специјалистичких студија		5 8.00 - 8.49	
5 Факултет - диплома магистарских студија		6 8.50 - 8.99	
6 Факултет - диплома докторских студија		7 9.00 - 9.49	
7 Друго _____ (наведите)		8 9.50 - 10.00	
		9 Друго _____ (наведите)	
<u>Болоњски</u>			
8 Висока школа - диплома основних студија			
9 Висока школа - диплома специјалистичких студија			
10 Факултет - диплома основних студија			
11 Факултет - диплома специјалистичких студија			
12 Факултет - диплома мастер студија			
13 Факултет - диплома докторских студија			
14 Друго _____ (наведите)			

Пример:

Почетак студија	Крај студија	Држава	Назив високошколске институције	Назив факултета/ високе школе	Студијски програм	Врста дипломе	Стечена диплома	Просечна оцена на студијама	Број семестара
1 10/2006	09/2007	1 Србија	2 УНС	Филозофски факултет	Историја	3 Факултет - диплома основних студија	2 не	5 8.0-8.49	2

Ц2 Да ли сте докторирали 2007. године (академске 2006/2007 године) или 2012. године (академске 2011/2012 године)?

- 1 Да
- 2 Не → **Д1**

Ц2.1 Када се пријавили докторску тезу?

- 1 __/____ Молимо Вас да наведете месец и годину када сте пријавили докторску тезу.
- 2 Није применљиво

Ц2.2 Колико приближно месеци Вам је било потребно да завршите докторску тезу?

Молимо Вас да узмете у обзир само време које сте провели у раду на тези)
Број месеци _____

Ц2.3 Када сте одбранили докторску тезу?

- 1 __/____ Молимо Вас да наведите месец и годину када сте одбранили докторску тезу.
- 2 Није применљиво

Ц2.4 Чиме сте се бавили током докторских студија/израде докторске тезе?

Могуће је више одговора.

- 1 Радом на високообразовној институцији/истраживачком институту
- 2 Радом изван високообразовне институције/истраживачког института
- 3 Углавном сам био/ла без радног ангажмана
- 4 Друго (наведите) _____

Д АКАДЕМСКО ЗВАЊЕ КОЈЕ СТЕ СТЕКЛИ 2007. ГОДИНЕ (АКАДЕМСКЕ 2006/07) или 2012. ГОДИНЕ (АКАДЕМСКЕ 2011/12 ГОДИНЕ)

Циљ овог дела јесте да се дође до сазнања која омогућити побољшање квалитета студијских програма на Вашој високообразовној институцији. Стога Вас молимо да одговорите на сва питања у овом сегменту. Наредна питања се односе на студијски програм који сте завршили ХХХХ године на ХХХХ (високообразовна установа).

Д1 Да ли сте завршили студије у званичном року предвиђеном студијским програмом (рачунајући и званично трајање апсолвентског стажа)?

- 1 Да → **Д1.1**
- 2 Не → **Д2**

Д1.1 Који од следећих разлога су утицали на одлагање завршетка студија и у којој мери?

Молимо Вас да оцените све наведене разлоге.

	нимало			у веома великој мери	
	1	2	3	4	5
1 Неположени испити	1	2	3	4	5
2 Измене у испитивању или правилима/структури студија (нпр. бачелор/мастер)	1	2	3	4	5
3 Немогућност пријављивања једног или више испита (нпр. због недостатка особља или преклапања датума испита)	1	2	3	4	5
4 Лоша организација часова/курсева (нпр. преклапање распореда курсева)	1	2	3	4	5
5 Промена теме дипломског рада	1	2	3	4	5
6 Промена високообразовне институције	1	2	3	4	5
7 Писање дипломског/мастер рада или докторске тезе	1	2	3	4	5
8 Боравак у иностранству	1	2	3	4	5
9 Финансијски разлози	1	2	3	4	5
10 Запослење	1	2	3	4	5
11 Обављање стручне праксе	1	2	3	4	5
12 Породични разлози (нпр. трудноћа, деца, болест члана породице)	1	2	3	4	5
13 Похађање курсева изван студијског програма	1	2	3	4	5
14 Ангажовање у студентским организацијама	1	2	3	4	5
15 Политички/друштвени ангажман	1	2	3	4	5
16 Лични разлози (нпр. недостатак интересовања за курсеве, недостатак мотивације, лоша организација током студија)	1	2	3	4	5
17 Здравствени разлози	1	2	3	4	5
18 Друго _____ (наведите)	1	2	3	4	5

Д2 Да ли сте током студија радили послове који су повезани са оним што сте студирали?

- 1 Да ___ месеци укупно (Молимо Вас да наведете и колико дуго сте радили)
- 2 Не → **Д3**

Д2.1 Да ли сте током студија радили као асистент/демонстратор/лаборант/истраживач на пројекту?

- 1 Да ___ месеци укупно (Молимо Вас да наведете и колико дуго сте радили)
- 2 Не

Д3 Да ли сте током студија радили послове који нису били повезани са оним што сте студирали?

- 1 Да ___ месеци укупно (Молимо Вас да наведете и колико дуго сте радили)
- 2 Не

Д4 Да ли сте током студија били члан студентске или неке друге организације?

- 1 Да ___ месеци укупно (Молимо Вас да наведете и колико дуго сте радили)
- 2 Не

Питања Универзитета у Београду

Дбг Да ли сте током или након студија

Дбг.1 Објавили стручни, научни или истраживачки рад (у домаћем или иностраном часопису, зборнику или другој научној публикацији)?

- 1 Да ___ (Молимо Вас да наведете и колико радова сте објавили)
- 2 Не

Дбг.2 Презентовали рад на домаћој или међународној научној конференцији или скупу?

- 1 Да ___ (Молимо Вас да наведете и колико радова сте презентовали)
- 2 Не

Дбг.3 Регистровали патент или другу интелектуалну својину?

- 1 Да ___ (Молимо Вас да наведете и колико патената или других интелектуалних својина сте регистровали)
- 2 Не

Д5 Који су били Ваши извори прихода током студија и у којој мери?

	нимало			у веома великој мери		није применљиво на мој случај
1	1	2	3	4	5	6
2	1	2	3	4	5	6
3	1	2	3	4	5	6
4	1	2	3	4	5	6
5	1	2	3	4	5	6
6	1	2	3	4	5	6
7	1	2	3	4	5	6

E УСЛОВИ СТУДИРАЊА И КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Наредна питања се односе на студијски програм који сте завршили ХХХХ године на ХХХХ (високообразовна установа).

E1 Како оцењујете следеће услове у оквиру студијског програма који сте завршили ХХХХ године на ХХХХ високообразовној установи?

Да бисмо стекли потпуну слику о условима у којима сте студирали, молимо Вас да одговорите на сва питања.

	веома ниско					веома високо				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1 Садржај студијског програма	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
2 Распоред курсева по семестрима	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
3 Могућност испуњавања обавеза на време (обавезе везане за предавања, вежбе, испите итд.)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
4 Организација испита	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
5 Организација наставе у оквиру курсева	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
6 Професионална компетентност наставника	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
7 Професионалне консултације са наставним особљем у вези са наставним садржајима (дискусије везане за писане радове, задатке)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
8 Комуникација са наставним особљем	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
9 Сарадња са колегама студентима	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
10 Рад студентске службе	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
11 Употреба савремених приступа у настави	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
12 Присутност практичних садржаја у оквиру предавања и вежби	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

E2 Како оцењујете следеће елементе Вашег студијског програма који сте завршили ХХХХ године на ХХХХ високообразовној установи?

Уколико наведени елементи нису постојали молимо Вас да означите опцију „није постојало“. Уколико не знате да ли су елементи постојали, молимо Вас да означите опцију „не знам да ли је постојало“.

	веома ниско					веома високо					није постојало		не знам да ли је постојало	
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	6	7
1 Доступност стручне литературе	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	6	7
2 Доступност компјутера	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	6	7
3 Доступност интернета	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	6	7
4 Пракса унутар студијског програма	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	6	7
5 Понуда програма размене студената	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	6	7
6 Приступ информацијама о програмима размене студената	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	6	7
7 Квалитет програма размене студената	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	6	7
8 Консултације са стручњацима из Ваше области у циљу професионалног усмеравања и стручног усавршавања	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	6	7
9 Приступ информацијама о могућностима за запослење које даје Каријерни центар	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	6	7

E3 У којој мери су следећи облици наставе и учења били заступљени у оквиру Вашег студијског програма?

	нимало					у веома великој мери				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1 Предавања	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
2 Групни задаци	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
3 Учешће у научним пројектима	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
4 Стручна пракса	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
5 Фокус на подацима и практичном знању	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
6 Фокус на теоријском знању	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
7 Учење у оквиру израде студентских пројеката и/или решавање проблемских задатака	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
8 Писање радова	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
9 Усмене презентације студената	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
10 Тестови са више понуђених одговора	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

E4 Да ли сте током студија имали стручну праксу?

Ако сте имали стручну праксу молимо Вас да назначите укупан број и трајање пракси, нпр. за 6 недеља у поље „месеци“ упишите 1.5).

	број пракси					трајање у месецима				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1 Да, имао/ла смо обавезну праксу	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2 Да, имао/ла смо праксу која није била обавезна	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3 Не, није било праксе	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

E5 Да ли сте током студија имали наведене активности у иностранству?

Молимо Вас да наведете и државу у којој сте били, као и програм у оквиру којег сте путовали.

	да	не	у којој држави		у оквиру којег програма сте путовали		
			Молимо Вас да наведете све државе које сте посетили		Молимо Вас да наведете све програме у оквиру којих сте путовали		
1	Семестар(и) у иностранству	1	2	IF E5.1 = 1	_____	IF E5.1 = 1	_____
2	Студијски пројекат у иностранству	1	2	IF E5.2 = 1	_____	IF E5.2 = 1	_____
3	Стажирање/пракса у иностранству	1	2	IF E5.3 = 1	_____	IF E5.3 = 1	_____
4	Рад у иностранству	1	2	IF E5.4 = 1	_____	IF E5.4 = 1	_____
5	Курс језика у иностранству	1	2	IF E5.5 = 1	_____	IF E5.5 = 1	_____
6	Друго _____ (наведите)	1	2	IF E5.6 = 1	_____	IF E5.6 = 1	_____
7	Ништа од наведеног	1					

E6 У којој мери сте, стекли следеће вештине, способности и знања до тренутка дипломирања?

	у веома великој мери							
	1	2	3	4	5	6	7	
1	Владање знањима везаним за Ваше студијско поље или дисциплину	1	2	3	4	5	6	7
2	Владање знањима везаним за друга студијска поља или дисциплине	1	2	3	4	5	6	7
3	Способност аналитичког мишљења	1	2	3	4	5	6	7
4	Способност учечавања сопствених празнина у знању и њихово премошћавање	1	2	3	4	5	6	7
5	Способност преговарања	1	2	3	4	5	6	7
6	Способност прилагођавања новим околностима	1	2	3	4	5	6	7
7	Способност преузимања иницијативе	1	2	3	4	5	6	7
8	Способност јасног аргументовања сопственог мишљења другима	1	2	3	4	5	6	7
9	Способност мобилизације расположивих људских и других ресурса (лидерство)	1	2	3	4	5	6	7
10	Способност тимског рада	1	2	3	4	5	6	7
11	Способност презентације идеја и извештаја пред публиком	1	2	3	4	5	6	7
12	Способност писања извештаја, дописа и докумената	1	2	3	4	5	6	7
13	Способност рада под притиском	1	2	3	4	5	6	7
14	Способност организације и планирања	1	2	3	4	5	6	7
15	Способност ефикасног располагања временом	1	2	3	4	5	6	7
16	Способност употребе компјутера и интернета	1	2	3	4	5	6	7
17	Способност генерисања нових идеја и решења (креативност)	1	2	3	4	5	6	7
18	Способност преиспитивања сопствених и туђих идеја	1	2	3	4	5	6	7
19	Способност писане и усмене комуникације на страном језику	1	2	3	4	5	6	7
20	Способност примене стечених теоријских знања и вештина у пракси	1	2	3	4	5	6	7

E7 Из садашње перспективе, колико сте задовољни студијским програмом који сте завршили?

нимало										у веома великој мери	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		

E8 Из садашње перспективе, да можете поново да бирате, да ли би сте изабрали да студирате?

- 1 Да → **E8.1**
 2 Не, зато што _____ (наведите) → **Ф1**

E8.1 Да ли бисте изабрали исти студијски програм?

- 1 Да
 2 Не, зато што _____ (наведите)

E8.2 Да ли бисте изабрали исти факултет?

- 1 Да
 2 Не, зато што _____ (наведите)

Ф СИТУАЦИЈА НАКОН ДИПЛОМИРАЊА

Наредна питања се односе на потрагу за послом одмах након завршетка студија XXXX године на XXXX (високообразовна установа).

Ф1 Шта сте радили након завршетка студијског програма XXXX године у XXXX (високообразовна установа)
Могуће је више одговора.

- 1 Био/ла сам запослен/а → **Ф1.1а**
- 2 Био/ла сам samozапослен/а → **Ф1.1а**
- 3 Нисам био/ла запослен/а, тражио/ла сам запослење
- 4 Наставио/ла сам студије (специјалистичке/мастер/докторске)
- 5 Наставио/ла сам другу обуку/праксу/образовање _____ (наведите)
- 6 Бавио/ла сам се подизањем деце, бригом о породици
- 7 Био сам у војној или цивилној служби

Ф1.1а Био/ла сам запослен/а. → Ф1.16

- 1 Наставио/ла сам посао који сам имао/ла пре дипломирања
- 2 Запослио/ла сам се након дипломирања.

Ф1.16 У којој мери је посао био повезан са оним што сте студирали? → Ф2

ни мало	у веома великој мери				
	1	2	3	4	5

Ф1.2а Био/ла сам samozапослен/а → Ф1.26

- 1 Наставио/ла сам samozапослење који сам имао/ла пре дипломирања
- 2 Samozапослио/ла сам се након дипломирања

Ф1.26 У којој мери је samozапослење било повезано са оним што сте студирали? → Ф2

ни мало	у веома великој мери				
	1	2	3	4	5

Ф2 Колико месеци односно година сте укупно били запослени/samozапослени од како сте завршили студијски програм XXXX године у XXXX (високошколска установа)?

- 1 Био/ла сам запослен/а односно samozапослен/а ___ укупно месеци → **Ф2.1**
- 2 Нисам био/ла запослен/а односно samozапослен/а → **Ф3**

Ф2.1 Колико сте укупно имали послодаваца откако сте дипломирали, укључујући и садашњег послодавца?
Број послодаваца ___ → **Ф3**

Ф3 Од како сте завршили студијски програм XXXX године у XXXX (високошколска установа), колико месеци укупно сте били незапослени (односно, незапослени у потрази за послом)? → Ф4 ако Ф2=2 → Г1 ако Ф2=1

- 1 Био/ла сам незапослен/а укупно ___ месеци
- 2 Нисам био/ла незапослен/а

Ф4 Након што сте завршили студијски програм XXXX године у XXXX (високошколска установа) на које начине сте тражили први посао? → само ако Ф2=2!

Могуће је више одговора.

- 1 Преко Националне службе за запошљавање
- 2 Пратећи огласе у новинама и на интернету
- 3 Дајући огласе у новинама и на интернету
- 4 Преко личних контаката (пријатеља и рођака)
- 5 Преко политичке/их партије/а
- 6 Посећујући послодавце
- 7 Преко сајма запошљавања
- 8 Преко контаката које сам остварио/ла током стручне праксе на факултету
- 9 Преко контаката које сам остварио/ла током претходног посла
- 10 Преко приватне агенције за запошљавање
- 11 Уз помоћ наставног особља са факултета који сам завршио/ла
- 12 Уз помоћ Центра за развој каријере
- 13 Друго _____ (наведите) _____
- 14 Нисам тражио/ла посао → **И1**

Ф4.1 Када сте почели да тражите посао?

- 1 У време студија
- 2 У време дипломирања
- 3 После дипломирања

Ф4.2 Тражио/ла сам посао...

Могуће је више одговора.

- 1 Повезан са оним што сам студирао/ла
- 2 Који није повезан са оним што сам студирао/ла

Ф4.3 Колико послодаваца сте приближно контактирали пре него што сте запослили?

Узмите у обзир све врсте контаката: пријаве, телефонске позиве, послате радне биографије, интервјуу за посао итд.

Број послодаваца: ___

Ф4.4 Колико укупно месеци сте тражили посао?

Уколико не знате тачан број упишите приближан број месеци.

Број месеци: ___

Г ПРВО ЗАПОСЛЕЊЕ

Наредна питања се односе на први посао које сте имали након што сте завршили студије у XXXX години у XXXX (високообразовна институција). Молимо Вас да узмете у обзир само први посао који је или трајао или био уговорен на више од шест месеци.

Г1 Након што сте завршили студије XXXX године у XXXX (високообразовна институција) да ли сте почели или наставили посао који је трајао или био уговорен на више од шест месеци?

- 1 Да, почео/ла сам посао → **Г1.1**
- 2 Да, наставио/ла сам посао → **Г1.1**
- 3 Да, постао/ла сам samozапослен → **Г1.2**
- 4 Да, наставио/ла сам samozапослење → **Г1.2**
- 5 Не → **X1**

Г1.1 У којој мери је посао био повезан са оним што сте студирали? → **Г2**

нимало					у веома великој мери				
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

Г1.2 У којој мери је samozапослење било повезано са оним што сте студирали? → **Г4**

нимало					у веома великој мери				
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

Г2 Како сте тражили тај посао?

Могуће је више одговора.

- 1 Преко Националне службе за запошљавање
- 2 Пратећи огласе у новинама и на интернету
- 3 Дајући огласе у новинама и на интернету
- 4 Преко личних контаката (пријатеља и рођака)
- 5 Преко политичке/их партије/а
- 6 Посећујући послодавце
- 7 Преко сајма запошљавања
- 8 Преко контаката које сам остварио/ла током стручне праксе на факултету
- 9 Преко контаката које сам остварио/ла током претходног посла
- 10 Преко приватне агенције за запошљавање
- 11 Уз помоћ наставног особља са факултета који сам завршио/ла
- 12 Уз помоћ Центра за развој каријере
- 13 Друго
- 14 Нисам тражио/ла посао → **Г2.1**

(наведите) _____

Г2.1 На који начин сте дошли до тог посла?

Молимо Вас да унесете одговарајући број из питања Г2

До првог посла сам дошао/ла ___ → **Г2.2** ако $G2 \neq 14$ → **Г3** ако $G2 = 14$

Г2.2 Кад сте почели да тражите тај посао?

- 1 У време студија
- 2 У време дипломирања
- 3 После дипломирања

Г2.3 Тражио/ла сам посао...

Могуће је више одговора.

- 1 Повезан са оним што сам студирао/ла
- 2 Који није повезан са оним што сам студирао/ла

Г2.4 Колико послодаваца сте приближно контактирали пре него што сте запослили?

Узмите у обзир све врсте контаката: пријаве, телефонске позиве, послате радне биографије, интервјуи за посао итд.

Број послодаваца: ___

Г2.5 Колико укупно месеци сте тражили посао?

Уколико не знате тачан број упишите приближан број месеци.

Број месеци: ___

Питање Високе техничке школе струковних студија - Ниш

Г3 Према Вашем мишљењу, колико су за Вашег првог послодавца били значајни следећи аспекти при одлуци да Вас запосли?

Уколико није применљиво на Вашу ситуацију, обележите б.

	потпуно неважно		веома важно			није применљ иво
1	1	2	3	4	5	6
2	1	2	3	4	5	6
3	1	2	3	4	5	6
4	1	2	3	4	5	6
5	1	2	3	4	5	6
6	1	2	3	4	5	6
7	1	2	3	4	5	6
8	1	2	3	4	5	6
9	1	2	3	4	5	6
10	1	2	3	4	5	6
11	1	2	3	4	5	6
12	1	2	3	4	5	6
13	1	2	3	4	5	6
14	1	2	3	4	5	6
15	1	2	3	4	5	6
16	1	2	3	4	5	6
17	1	2	3	4	5	6
18	1	2	3	4	5	6
19	1	2	3	4	5	6

Г4 Молимо Вас да наведете информације о Вашем првом послу који сте имали након завршетка студије XXXX године у XXXX (високошколска институција) који је трајао или био уговорен на више од шест месеци.

Г4.1 Колико је посао трајао?

- 1 Почетак __/____ (наведите месец/годину)
 2 Крај __/____ (наведите месец/годину) x Посао још увек траје

Г4.2 У ком сектору сте радили?

- 1 У државном сектору
 2 У приватном сектору
 3 У НВО сектору
 4 Друго (наведите) _____

Г4.3 У којој грани делатности? _____ (НАЦЕ категорије)

Г4.4 Која је била Ваша позиција на послу? _____ (ИСЦО категорије)

Молимо Вас да означите сва три понуђена нивоа.

Г4.5 Који је био назив Вашег радног места? _____
 (на пример: медицинска сестра, референт за безбедност, рачуновођа итд.)

Г4.6 Молимо Вас да опишете главне задатке или активности на том послу . _____
 (на пример: анализа резултата тестова, постављање дијагнозе, држање предавања у школи, рад са странкама на шалтеру итд.)

Г4.7 Коју врсту уговора сте имали на том послу?

- 1 Уговор на одређено време
 2 Уговор на неодређено време
 3 Није применљиво, имао/ла сам самозапослење

Г4.8 Колики је био износ Ваше месечне плате?

Уколико нисте имали фиксну плату, упишите колико сте у просеку месечно зарађивали на првом послу. Уколико сте примали плату у другој валути, молимо Вас да прерачунате у евре.

	Валута	Износ
1	RSD	_____
2	BAM	_____
3	EUR	_____

Питање Универзитета Сингидунум

ГУСГ1 Да ли сте имали фиксну плату или сте имали и варијабилни део (бонус по учинку)?

- 1 Да, имао/ла сам фиксну плату
 2 Не, не нисам имао/ла фиксну плату Молимо Вас да наведете однос у коме су се налазили фиксни и варијабилни део плате. _____% фиксни део _____% варијабилни део
 3 Не знам/не сећам се

Г5 Следећа питања се односе на услове рада на првом послу.

Г5.1 На првом послу, имао/ла сам

- 1 Уговор о раду
- 2 Уговор о делу (укључујући и Уговор о ауторском делу)
- 3 Уговор о привременим и повременим пословима
- 4 Усмени уговор/споразум
- 5 Други тип уговора _____ (наведите који)
- 6 Није применљиво, самозапослен/а сам

Г5.2 На мом првом послу, послодавац је...

- 1 редовно уплаћивао порезе и доприносе на плату
- 2 нередовно уплаћивао порезе и доприносе на плату
- 3 није уплаћивао порезе и доприносе на плату
- 4 не знам

Г5.3 На мом првом послу послодавац је...

- 1 уплаћивао порезе и доприносе на пун износ плате
- 2 уплаћивао порезе и доприносе на део плате
- 3 уплаћивао порезе и доприносе на законом одређену минималну зараду
- 4 не знам

Г5.4 Колико сати недељно сте у просеку проводили на Вашем првом радном месту?

- 1 Радно време дефинисано уговором/споразумом _____ сати недељно x Уговор није дефинисао број радних сати
- 2 Стварно радно време проведено на послу _____ сати недељно у просеку

Питање Универзитета Сингидунум

ГУСГ2 Уколико сте радили прековремено, да ли Вам је то било надокнађено у складу са законом?

- 1 Да, увек када сам радио/ла прековремено
- 2 Да, али не увек када сам радио/ла прековремено
- 3 Не, никада ми није било надокнађено
- 4 Не знам/не сећам се

Г6 Следећа питања се односе на фирму/институцију у којој сте први пут били запослени.

Г6.1 Да ли је Ваша прва фирма/институција имала представништва?

Молимо Вас наведите и у којој се држави општини налазила фирма/институција.

- 1 Да, радио/ла сам у представништву фирме _____ (наведите државу и општину)²
- 2 Да, радио/ла сам у централи фирме која је имала представништва _____ (наведите државу и општину)
- 3 Не, радио/ла сам у фирми која није имала представништва _____ (наведите државу и општину)
- 4 Није применљиво, био/ла сам самозапослен/а

Г6.2 Молимо Вас процените број људи који су радили:

- 1 На месту где сте Ви радили _____ (наведите (приближан) број запослених)
- 2 У целој организацији уколико су постојала представништва _____ (наведите (приближан) број запослених)

Г7 Који је студијски програм, по Вашем мишљењу, највише одговарао Вашем првом запослењу?

- 1 Само студијски програм који сте завршили
- 2 Ваш и сродни студијски програми
- 3 Студијски програм који није близак Вашем студијском програму
- 4 Било који студијски програм

Г8 Који је ниво образовања, по Вашем мишљењу, највише одговарао Вашем првом запослењу?

- 1 Диплома више школе
- 2 Диплома високе школе
- 3 Факултетска диплома основних студија
- 4 Факултетска диплома специјалистичких студија
- 5 Факултетска диплома мастер студија
- 6 Факултетска диплома докторских студија
- 7 Није потребна диплома више школе/факултета

Г9 У којој мери сте на првом послу користили знање и вештине које сте стекли током студирања?

нимало		у веома великој мери		
1	2	3	4	5

Г10 Ако узмете у обзир све аспекте Вашег радног места, у којој мери је Ваш први посао...

нимало		у веома великој мери		
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

² Србија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Друго (наведите)

X САДАШЊИ РАДНИ СТАТУС

Следећа питања односе се на Ваш садашњи радни статус.

X1 Мој садашњи посао је...

- 1 Исти као и први посао → X1.1
- 2 Различит од првог посла → X1.2
- 3 Немам посао, незапослен/а сам → X26

X1.1 Уколико је исти као и први посао

- 1 Иста фирма/институција, иста позиција → X10- X12, X15
- 2 Самозапослен/а сам → X10- X12, X15

X1.2 Ако се разликује од првог посла → X2a

- 1 Иста фирма/институција, друга позиција
- 2 Друга фирма/институција
- 3 Самозапослен/а сам

X2a Како сте тражили садашњи посао?

Могуће је више одговора.

- 1 Преко Националне службе за запошљавање
- 2 Пратећи огласе у новинама и на интернету
- 3 Дајући огласе у новинама и на интернету
- 4 Преко личних контаката (пријатеља и рођака)
- 5 Преко политичке/их партије/а
- 6 Посећујући послодавце
- 7 Преко сајма запошљавања
- 8 Преко контаката које сам остварио/ла током стручне праксе на факултету
- 9 Преко контаката које сам остварио/ла током претходног посла
- 10 Преко приватне агенције за запошљавање
- 11 Уз помоћ наставног особља са факултета који сам завршио/ла
- 12 Уз помоћ Центра за развој каријере
- 13 Друго
- 14 Нисам тражио/ла посао → X2a.2

(наведите) _____

X2a.1 На који начин сте дошли до садашњег посла?

До садашњег посла сам дошао/ла ___ ___ (Молимо Вас да унесете одговарајући број из питања X2a) → X2a.2 ако X2a ≠ 14 → X3 ако X2a = 14

X2a.2 Тражио/ла сам посао

Могуће је више одговора.

- 1 Повезан са оним што сам студирао/ла
- 2 Који није повезан са оним што сам студирао/ла

X2a.3 Колико послодаваца сте приближно контактирали пре него што сте запослили?

Узмите у обзир све врсте контаката: пријаве, телефонске позиве, послате радне биографије, интервјуи за посао итд.

Број послодаваца ___ ___

X2a.4 Колико укупно месеци сте тражили посао?

Уколико не знате тачан број упишите приближан број месеци.

Број месеци ___ ___ ___

X26 Како тражите посао?

Могуће је више одговора.

- 1 Преко Националне службе за запошљавање
- 2 Пратећи огласе у новинама и на интернету
- 3 Дајући огласе у новинама и на интернету
- 4 Преко личних контаката (пријатеља и рођака)
- 5 Преко политичке партије
- 6 Посећујући послодавце
- 7 Преко сајма запошљавања
- 8 Преко контаката које сам остварио/ла током стручне праксе на факултету
- 9 Преко контаката које сам остварио/ла током претходног посла
- 10 Преко приватне агенције за запошљавање
- 11 Уз помоћ наставног особља са факултета који сам завршио/ла
- 12 Уз помоћ Центра за развој каријере
- 13 Друго
- 14 Не тражим посао → I1

(наведите) _____

X26.1 Тражим посао...

Могуће је више одговора.

- 1 Повезан са оним што сам студирао/ла
- 2 Који није повезан са оним што сам студирао/ла

X26.2 Колико послодаваца сте приближно контактирали?

Узмите у обзир све врсте контаката: пријаве, телефонске позиве, послате радне биографије, интервјуи за посао итд.

Број послодаваца: ___ ___

X26.3 **Колико укупно месеци тражите посао?**

Уколико не знате тачан број упишите приближан број месеци.

Број месеци: ____

Питање Високе техничке школе струковних студија - Ниш**X3** **Према Вашем мишљењу, колико су за Вашег садашњег послодавца били значајни следећи аспекти при одлуци да Вас запосли?**

Уколико није применљиво на Вашу ситуацију, обележите б.

	потпуно неважно		веома важно			није применљиво
1 Комбинација курсева унутар студијског програма	1	2	3	4	5	6
2 Тема завршног рада	1	2	3	4	5	6
3 Врста дипломе (основне студије, мастер, докторске)	1	2	3	4	5	6
4 Просечна оцена	1	2	3	4	5	6
5 Искуство у пракси	1	2	3	4	5	6
6 Репутација високошколске институције	1	2	3	4	5	6
7 Репутација студијског програма	1	2	3	4	5	6
8 Искуство студијских боравака у иностранству	1	2	3	4	5	6
9 Знање страних језика	1	2	3	4	5	6
10 Рад на рачунару	1	2	3	4	5	6
11 Препорука професора	1	2	3	4	5	6
12 Препорука пријатеља и/или рођака	1	2	3	4	5	6
13 Препорука политичке партије	1	2	3	4	5	6
14 Општи утисак који је послодавац стекао током разговора за посао о Вама	1	2	3	4	5	6
15 Спремност да радите за плату која је испод просека за то радно место	1	2	3	4	5	6
16 Спремност да радите иако послодавац није спреман да уплаћује порезе и доприносе на плату	1	2	3	4	5	6
17 Спремност да радите без потписаног уговора о раду	1	2	3	4	5	6
18 Спремност на прековремени рад без накнаде	1	2	3	4	5	6
19 Други разлози (наведите) _____	1	2	3	4	5	6

X4 **Молимо Вас да наведете информације о Вашем садашњем послу.****X4.1** **Када сте се запослили?**

1 Почетак ____/____ (наведите месеци/годину)

X4.2 **У ком сектору радите?**

1 У државном сектору

2 У приватном сектору

3 У НВО сектору

4 Друго (наведите) _____

X4.3 **У којој грани делатности?**

_____ (НАЦЕ категорије)

X4.4 **Која је Ваша позиција на послу?**

_____ (ИСЦО категорије)

Молимо Вас да означите сва три понуђена нивоа.

X4.5 **Који је назив Вашег радног места?**

_____ (на пример: медицинска сестра, референт за безбедност, рачуновођа итд.)

X4.6 **Молимо Вас да опишете главне задатке или активности на послу.**

_____ (на пример: анализа резултата тестова, постављање дијагнозе, држање предавања у школи, рад са странкама на шалтеру итд.)

X4.7 **Коју врсту уговора сте имате на послу?**

1 Уговор на одређено време

2 Уговор на неодређено време

3 Није применљиво, имао/ла сам самозапослење

X4.8 **Колики је износ Ваше месечне плате?**

Уколико немате фиксну плату, упишите колико у просеку месечно зарађујете на послу. Уколико примате плату у другој валути, молимо Вас да прерачунате у евре.

	Валута	Износ
1	RSD	_____
2	BAM	_____
3	EUR	_____

Питање Универзитета Сингидунум**ХУСГ1** **Да ли имате фиксну плату или имате и варијабилни део (бонус по учинку)?**

1 Да, имам фиксну плату

2 Не, не немам фиксну плату

Молимо Вас да наведете однос у коме су се налази фиксни и варијабилни део плате. _____% фиксни део _____% варијабилни део

3 Не знам/не сећам се

X5 Следећа питања односе се на услове рада на садашњем послу.

X5.1 На садашњем послу имам...

- 1 Уговор о раду
- 2 Уговор о делу (укључујући и Уговор о ауторском делу)
- 3 Уговор о привременим и повременим пословима
- 4 Усмени уговор/споразум
- 5 Други тип уговора _____ (наведите)
- 6 Није применљиво, samozапослен/а сам

X5.2 На садашњем послу, мој послодавац...

- 1 редовно уплаћује порезе и доприносе на плату
- 2 нередовно уплаћује порезе и доприносе на плату
- 3 не уплаћује порезе и доприносе на плату
- 4 не знам

X5.3 На садашњем послу, мој послодавац...

- 1 уплаћује порезе и доприносе на пун износ плате
- 2 уплаћује порезе и доприносе на део плате
- 3 уплаћује порезе и доприносе на законом одређену минималну зараду
- 4 не знам

X5.4 Колико сати сте у просеку проводили на Вашем садашњем послу недељно?

- 1 Радно време дефинисано уговором/споразумом ___ сати недељно x Уговор не дефинише број радних сати
- 2 Стварно радно време проведено на послу ___ сати недељно у просеку

Питање Универзитета Сингидунум

ХУСГ2 Уколико радите (или сте на тренутном послу радили) прековремено, да ли Вам је то (било) надокнађено у складу са законом?

- 1 Да, увек када сам радио/ла прековремено
- 2 Да, али не увек када сам радио/ла прековремено
- 3 Не, никада ми није било надокнађено
- 4 Не знам/не сећам се

X6 Следећа питања односе се на фирму/институцију у којој сте запослени.

X6.1 Да ли Ваша садашња фирма/институција има представништва?

Молимо Вас наведите и у којој се држави и општини налази фирма/институција.

- 1 Да, радим у представништву фирме _____ (наведите државу и општину)³
- 2 Да, радим у централи фирме која има представништва _____ (наведите државу и општину)
- 3 Не, радим у фирми која нема представништва _____ (наведите државу и општину)
- 4 Није применљиво, samozапослен/а сам

X6.2 Молимо Вас процените број људи који раде:

- 1 На месту где тренутно радите _____ (наведите (приближан) број запослених)
- 2 У целој организацији уколико постоје представништва _____ (наведите (приближан) број запослених)

X7 Који студијски програм, по Вашем мишљењу, највише одговара Вашем садашњем запослењу?

- 1 Само студијски програм који сте завршили
- 2 Ваш и сродни студијски програми
- 3 Студијски програм који није близак Вашем студијском програму
- 4 Било који студијски програм

X8 Који ниво образовања, по Вашем мишљењу, највише одговара Вашем садашњем запослењу?

- 1 Диплома више школе
- 2 Диплома високе школе
- 3 Факултетска диплома основних студија
- 4 Факултетска диплома специјалистичких студија
- 5 Факултетска диплома мастер студија
- 6 Факултетска диплома докторских студија
- 7 Није потребна диплома више школе/факултета

X9 У којој мери на садашњем послу користите знања и вештине које сте стекли током студирања?

нимало		у веома великој мери		
1	2	3	4	5

X10 Да ли је било, односно да ли је још увек, неопходно да стекнете додатна знања и вештине које нисте имали након дипломирања?

нимало		у веома великој мери		
1	2	3	4	5

³ Србија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Друго (наведите)

X10.1 Ко је (било) организовано стицање додатних знања и вештина?

- Могуће је више одговора.*
- 1 У оквиру факултета/универзитета
 - 2 У оквиру или организован од стране фирме/институције у којој радите
 - 3 Семинар/тренинг организован од стране друге фирме/организације
 - 4 Курсеви учења на даљину и курсеви на интернету
 - 5 Друго _____ (наведите)

X10.2 Колико времена је потребно просечном дипломцу са одговарајућим образовањем да постане експерт у послу којим се бавите?

- 1 6 месеци или мање
- 2 више од 6 месеци али мање од 12 месеци
- 3 више од 12 месеци али мање од 2 године
- 4 више од 2 године али мање од 5 година
- 5 више од 5 година али мање од 10 година
- 6 више од 10 година

X11 У којој мери се слажете са следећим изјавама које се тичу потребе за додатним обукама или тренинзима?

		нимало			у веома великој мери	
1	Додатне обуке/тренинзи су нужни како бих могао/ла да обављам задатке који нису могли (требали) бити део мог студијског програма.	1	2	3	4	5
2	Додатне обуке/тренинзи су нужни како бих надокнадио/ла пропусте мог студијског програма.	1	2	3	4	5
3	Додатне обуке/тренинзи су нужни како бих стекао/ла знања која се боље усвајају током самог рада.	1	2	3	4	5
4	На студијама сам стекао потребна знања и вештине.	1	2	3	4	5
5	Моје студије представљају добру основу за стално надограђивање знања и вештина.	1	2	3	4	5

X12 Ако узмете у обзир све аспекте Вашег радног места, у којој мери Ваш садашњи посао...

		нимало		у веома великој мери		
1	одговара образовању стеченом током студијама?	1	2	3	4	5
2	испуњава очекивања које сте имали када сте почињали студије?	1	2	3	4	5
		→ X13		→ X14		

X13 Ако сматрате да Ваше садашње запошлење не одговара Вашим очекивањима, или није у вези са предметом студија које сте завршили, наведите разлоге због којих сте изабрали тај посао.

- Могуће је више одговора.*
- 1 Мој садашњи посао је само привремена одскочна даска, још увек сам у потрази за послом који ће бити повезан са оним што сам студирао/ла.
 - 2 Још увек нисам нашао/ла одговарајући посао
 - 3 На садашњем послу примам високу плату
 - 4 Садашњи посао ми пружа већу сигурност
 - 5 Моја интересовања су се променила
 - 6 Садашњи посао ми дозвољава флексибилно радно време
 - 7 Садашњи посао ми дозвољава да радим у месту/држави где ми је добро
 - 8 Садашњи посао ми омогућава да ускладим посао и потребе моје породице/деце
 - 9 Није применљиво, мој посао је уско везан за мој студијски програм
 - 10 Није применљиво, мој посао одговара мојим очекивањима
- Друго _____ (наведите)

X14 Да ли сте размишљали да промените посао?

- 1 Да
- 2 Не → X15

X14.1 Да, размишљао/ла сам да променим посао...

- 1 Али не радим ништа по том питању
- 2 Редовно се распитујем о другим могућностима
- 3 Редовно се пријављујем за друге послове

X15 У којој мери су следеће вештине, способности и знања неопходни на Вашем садашњем послу?

	у веома							
	нимало					великој мери		
1	Владање знањима везаним за Ваше студијско поље или дисциплину	1	2	3	4	5	6	7
2	Владање знањима везаним за друга студијска поља или дисциплине	1	2	3	4	5	6	7
3	Способност аналитичког мишљења	1	2	3	4	5	6	7
4	Способност уочавања сопствених празнина у знању и њихово премошћавање	1	2	3	4	5	6	7
5	Способност преговарања	1	2	3	4	5	6	7
6	Способност прилагођавања новим околностима	1	2	3	4	5	6	7
7	Способност преузимања иницијативе	1	2	3	4	5	6	7
8	Способност јасног аргументовања сопственог мишљења другима	1	2	3	4	5	6	7
9	Способност мобилизације расположивих људских и других ресурса (лидерство)	1	2	3	4	5	6	7
10	Способност тимског рада	1	2	3	4	5	6	7
11	Способност презентације идеја и извештаја пред публиком	1	2	3	4	5	6	7
12	Способност писања извештаја, дописа и докумената	1	2	3	4	5	6	7
13	Способност рада под притиском	1	2	3	4	5	6	7
14	Способност организације и планирања	1	2	3	4	5	6	7
15	Способност ефикасног располагања временом	1	2	3	4	5	6	7
16	Способност употребе компјутера и интернета	1	2	3	4	5	6	7
17	Способност генерисања нових идеја и решења (креативност)	1	2	3	4	5	6	7
18	Способност преиспитивања сопствених и туђих идеја	1	2	3	4	5	6	7
19	Способност писане и усмене комуникације на страном језику	1	2	3	4	5	6	7
20	Способност примене стечених теоријских знања и вештина у пракси	1	2	3	4	5	6	7

X16 Да ли сте током садашњег запослења имали/имате додатне послове?

- 1 Да
- 2 Не → И1

X16.1 Додатни послови...

- 1 су (били) везани за оно што сам студирао/ла
- 2 нису (били) везани за оно што сам студирао/ла

X16.2 Који је (био) основни мотив због којег радите (или сте радили) додатне послове? X16.3 Приход од додатних послова током садашњег запослења (био) је...

1	Нисам био/ла у могућности да задовољим своје основне потребе	1	Значајно нижи од прихода са првог посла
2	Нисам био/ла у могућности да задовољим своје друге потребе	2	Исти као и приходи од првог посла
3	Напредовање у каријери, унапређење и сл.	3	Значајно виши од прихода са првог посла
4	Професионални изазов		
5	Друго _____ (наведите)		

И ПРОФЕСИОНАЛНА ОРИЈЕНТАЦИЈА И ЗАДОВОЉСТВО

И1 Молимо Вас да означите колико су Вам следећи циљеви били важни у тренутку дипломирања (А) и колико су Вам важни данас (Б).

	(А) у тренутку дипломирања					(Б) данас				
	нимало важно		веома важно			нимало важно		веома важно		
1 Друштвени престиж	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
2 Лични развој	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
3 Разнолик друштвени живот	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
4 Дом/породица	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
5 Зарада	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
6 Стицање нових знања	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
7 Рад као вредност	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

И2 Колико су Вам важни следећи аспекти заспелења (А) и у којој мери су они остварени на Вашем садашњем послу (Б)?

	(А) важност					(Б) оствареност на садашњем послу				
	нимало важно		веома важно			нимало		у веома великој мери		
1 Велика независност у послу	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
2 Могућност бављења научним радом	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
3 Јасни и прецизно одређени задаци	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
4 Могућност употребе стечених знања и вештина	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
5 Сигурност посла	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
6 Друштвено признање и статус	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
7 Могућност спровођења сопствених идеја	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
8 Повољно радно окружење	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
9 Могућност сталног учења	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
10 Високи приходи	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
11 Могућност (политичког) утицаја	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
12 Изазовни радни задаци	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
13 Могућност напредовања у каријери	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
14 Довољно слободног времена	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
15 Вештине управљања и менаџмента	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
16 Могућност рада у тиму	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
17 Могућност да се уради нешто корисно за друштво	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
18 Разноликост радних задатака/послова	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
19 Могућност усклађивања посла са породичним животом	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

И3 Колико сте задовољни тренутним послом?

нимало						у веома великој мери			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Ј КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ

Ј1 Шта Вам се посебно свиђало на Вашим студијама?

_____ (наведите)

Ј2 Шта Вам се уопште није свиђало на Вашим студијама?

_____ (наведите)

Ј3 Које промене бисте предложили Вашој високообразовној институцији/студијском програму?

_____ (наведите)

Ј4 Остали коментари

_____ (наведите)

Evaluacija studija i karijerni putevi diplomiranih studenata Visoke tehničke škole strukovnih studija Niš

Izveštaj istraživanja diplomiranih iz generacija 2006/2007. i 2011/2012.

u okviru CONGRAD TEMPUS projekta

Autor: Analitička jedinica CONGRAD projekta

CONGRAD

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Beograd, novembar 2015

Sadržaj

Uvod	6
1. Anketa i podaci	7
2. Evaluacija uslova studiranja i kvaliteta studijskih programa	9
2.1. Kvalitet studijskih programa i uslova studiranja	9
2.2. Visoka tehnička škola strukovnih studija iz Niša u poređenju sa drugim visokim strukovnim školama	13
3. Karijerni obrasci diplomiranih stručnjaka	15
4. Situacija neposredno nakon diplomiranja	17
5. Prvi značajan posao	20
5.1. Razlike između kohorti.....	20
5.2. Koja je strategija u potrazi za prvim značajnim zaposlenjem bila uspešna?	22
5.3. Broj kontaktiranih poslodavaca i dužina potrage za prvim značajnim poslom.....	23
5.4. Vrsta i kvalitet prvog značajnog posla.....	23
5.4.1. Koliko je prvo značajno zaposlenje bilo povezano sa strukom?	23
5.4.2. Privredni sektori i zanimanja diplomiranih studenata na početku karijere.....	24
5.5. Kvalitet prvog značajnog zaposlenja	26
6. Sadašnji radni i karijerni status	28
6.1. Razlike između kohorti.....	28
6.2. Vrste i kvalitet poslova diplomiranih studenata pet godina nakon diplomiranja.....	29
6.2.1. Sektor, grana delatnosti i zanimanje na sadašnjem poslu	29
6.3. Kvalitet sadašnjeg zaposlenja	31
7. Zahtevi posla i stečene kompetencije	33

Grafikoni

Grafikon 1: Kako ocenjujete sledeće uslove u okviru studijskog programa? (skala od 1 do 5)	9
Grafikon 2: Iz sadašnje perspektive, koliko ste zadovoljni studijskim programom koji ste završili (skala od 1 do 10).....	12
Grafikon 3: Kakva bi bila odluka vezana za izbor studija gledano iz sadašnje perspektive?.....	12
Grafikon 4: Razlozi za odabir druge škole/fakulteta?.....	13
Grafikon 5: Evaluacija elemenata studijskih programa i uslova studiranja diplomiranih VTŠ Niš u odnosu na druge visoke tehničke škole strukovnih studija uključene u CONGRAD projekat	14
Grafikon 6: Karijerni obrasci diplomiranih VTŠ Niš iz različitih kohorti.....	15
Grafikon 7: Situacija neposredno nakon diplomiranja – diplomirani studenti različitih sistema studija VTŠ Niš	17
Grafikon 8: Diplomirani zaposleni ili samozaposleni neposredno nakon diplomiranja u odnosu na to da li su nastavili ili nisu posao koju su imali pre diplomiranja	18
Grafikon 9: U kojoj meri je posao koji su diplomirani studenti VTŠ Niš imali neposredno nakon diplomiranja bio povezan sa onim što su studirali (procena diplomiranih studenata na skali od 1 do 5)	19
Grafikon 10: Uspeh u pronalaženju prvog značajnog zaposlenja – kohorta diplomiranih studenata 2007.....	21
Grafikon 11: Uspeh u pronalaženju prvog značajnog zaposlenja – kohorta diplomiranih studenata 2012.....	21
Grafikon 12: Način na koji su diplomirani studenti došli od prvog značajnog zaposlenja.....	22
Grafikon 13: U kojoj meri je prvi posao bio povezan sa onim što su diplomirani studenti završili.....	23
Grafikon 14: Sektor prvog zaposlenja (obe kohorte objedinjeno)	24
Grafikon 15: Grana delatnosti u kojoj je bilo prvo zaposlenje (u %).....	25
Grafikon 16: Zanimanje na prvom poslu (u %).....	26
Grafikon 17: Sadašnji radni status	28
Grafikon 18: Sektor sadašnjeg zaposlenja (kohorta 2007. – u %).....	29
Grafikon 19: Grana delatnosti u kojoj diplomirani studenti kohorte 2007. imaju sadašnje zaposlenje (broj ispitanika)	30
Grafikon 20: Zanimanje i pozicija na sadašnjem poslu – kohorta 2007. (broj ispitanika)	31
Grafikon 21: Nivo stečenih i zahtevanih generičkih kompetencija (u %).....	34
Grafikon 22: Razlika između stečenih i zahtevanih kompetencija.....	36

Tabele

Tabela 1: Pregled broja popunjenih upitnika prema studijskim programima i kohorti na VTŠ Niš	8
Tabela 2: Pregled broja popunjenih upitnika prema studijskim programima i sistemu studija na VTŠ Niš.....	8
Tabela 3: Ocena uslova studiranja unutar studijskih progama – kohorte 2007. i 2012.	10
Tabela 4: Ocena uslova studiranja unutar studijskih progama – stari i bolonjski sistem studija.....	11
Tabela 5: Prosečna neto zarada u dinarima na prvom poslu	27

Uvod

Ovaj izveštaj je nastao u okviru projekta pod nazivom CONGRAD - Sprovedenje istraživanja o diplomiranim studentima i unapređenje ALUMNI organizacija u cilju poboljšanja strateškog menadžmenta i povećanja kvaliteta finansiranog kroz TEMPUS program Evropske unije. CONGRAD projekat okuplja četrnaest visokoobrazovnih ustanova i jednu nezavisnu istraživačku organizaciju iz sedam zemalja. Članovi CONGRAD konzorcijuma su četiri univerziteta i tri visoke strukovne škole iz Srbije (Visoka tehnička škola iz Niša i Subotice i Visoka poslovno-tehnička škola iz Užica), Univerzitet Crne Gore, dva univerziteta iz Bosne i Hercegovine i četiri univerzitetska partnera iz Evropske Unije iz Nemačke, Češke, Španije i Finske. Koordinator projekta je Univerzitet iz Bilefelda u Nemačkoj.

Širi cilj CONGRAD projekta jeste da omogući visokoobrazovnim ustanovama u Srbiji, Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini redovno sprovođenje istraživanja o diplomiranim studentima u svrhu poboljšanja studijskih programa i omogući stalne modernizacijske procese u nastavi i organizaciji studijskih programa. CONGRAD projekat je osmišljen da doprinese poboljšanju samoevaluacionih procesa kroz sistemsko prikupljanje pouzdanih informacija o vezi između studijskih programa i budućeg zaposlenja diplomiranih studenata, kao i da omogući evaluaciju reformi u okviru visokog obrazovanja zasnovanu na podacima. Uzimajući u obzir uslove studiranja i profesionalne karijere diplomiranih studenata, CONGRAD želi da stekne uvid u specifične uslove u kojima se odvija tranzicija od visokog obrazovanja do tržišta rada u svakoj od partnerskih zemalja, na različitim visokoobrazovnim institucijama i da omogući partnerskim visokoobrazovnim ustanovama da donose strateške odluke zasnovane na podacima.

Ovaj institucionalni izveštaj je jedan od 10 sličnih izveštaja nastalih na osnovu istraživanja o diplomiranim studentima sprovedenog u prvoj polovini 2013. godine na partnerskim visokoškolskim institucijama iz Srbije, Bosne i Hercegovina i Crne Gore. Akcenat u institucionalnim izveštajima za visoke škole strukovnih studija je stavljen na pregled podataka i analizu odgovora diplomiranih studenata na partnerskim visokim školama strukovnih studija sa ciljem da ukaže na razlike unutar ovih institucija, ali i da delimično uporedi visoke škole strukovnih studija sa drugim sličnim institucijama u zemlji, pri tome izbegavajući bilo kakvo rangiranje.

Ovaj institucionalni izveštaj je poželjno koristiti uporedo sa javno dostupnim projektnim izveštajem kako bi se dobila puna slika vezana za uspešnost diplomiranih studenata u tranziciji ka svetu rada i doneli pouzdani zaključci o stručnoj relevantnosti studijskih programa.

Stručnu podršku u realizaciji ankete, a i u analizi rezultata i pisanju ovog izveštaje je pružila analitička jedinica projekta CONGRAD koju čine istraživači iz Centra za obrazovne politike iz Beograda i Odseka za sociologiju, Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu.

1. Anketa i podaci

Istraživanje diplomiranih studenata Visoke tehničke strukovnih studija u Nišu (u daljem tekstu skraćeno VTŠ - Niš) je sprovedeno putem on-line ankete u periodu između marta i jula 2013. godine. Istraživanje je obuhvatilo sve studente koji su diplomirali akademske godine 2007. i akademske 2012. godine. Ciljna grupa i njihovi kontakt podaci su identifikovani na osnovu administrativnih podataka studentske službe VTŠ Niš. Izvorni kontakt podaci su ažurirani, ukoliko je to bilo moguće, u toku 2012. godine, a konačna lista diplomiranih je imala 172 diplomirana studenta iz akademske 2007. godine i 294 diplomirana studenta iz akademske 2012. godine. Anketom su bili obuhvaćeni diplomirani studenti svih studijskih programa na VTŠ – Niš.

Istraživanje je sprovedeno elektronskim putem, putem on-line upitnika koji je obuhvatao 125 pitanja organizovana u sledeće celine: opšti podaci, obrazovanje pre studija, visoko obrazovanje, tok studija, uslovi studiranja i kompetencije, situacija neposredno nakon diplomiranja, prvi posao, trenutni posao, stručna orijentacija i zadovoljstvo, kao i sekciju vezanu za komentare i preporuke. Ispitanici su pristupali upitniku unoseći jedinstvene pristupne kodove (PIN) koji su diplomirani studenti iz navedenih generacija dobijali putem elektronske pošte ili poštanskim putem na kućne adrese. Svi diplomirani studenti su kontaktirani putem pozivnog pisma koje je sadržalo jedinstveni pristupni kod, a nakon inicijalnog kontakta usledila su još četiri podsetnika za one koji u međuvremenu nisu popunili upitnik. Ukupna stopa odgovora za generaciju 2007. je iznosila 36%, a za generaciju 2012. 50%, dok je za celo istraživanje na VTŠ - Niš stopa odgovora 45%¹, što se može smatrati odličnim rezultatom jer su procenti iznad onih postignutih u istraživanjima diplomiranih studenata u Evropi i regionu. Tabela 1 prikazuje ukupan broj diplomiranih studenata različitih studijskih programa u ponudi na VTŠ Niš koju su popunili upitnike. Usled malog broja odgovora, kao i malog ukupnog broja diplomiranih na većini studijskih programa (manje od 30 ispitanika kod većine studijskih programa) nije moguće izvesti statistički značajne zaključke o pojedinim podgrupama diplomiranih različitih studijskih programa. Iz prethodno navedenih razloga, u nastavku izveštaja podaci i analize će biti predstavljeni isključivo odvojeno za dve kohorte, tamo gde je moguće, i u odnosu na bolonjski i predbolonjski sistem studija. Diplomirani iz kohorte 2007. su diplomirali prema starom dvogodišnjem sistemu studija tipičnom za više škole koje su zakonski postojale do donošenja Zakona o visokom obrazovanju u Srbiji iz 2005. godine. Ovim zakonom su više škole punopravno uključene u sistem visokog obrazovanja postavši visoke škole strukovnih studija koje organizuju osnovne strukovne studije koje traju tri godine. Nakon ovih zakonskih izmena, VTŠ Niš je pored promene imena škole korenito promenila i sistem studija, te su stoga diplomirani studenti iz kohorte 2012. većinom studirali prema novom sistemu studija i stekli trogodišnje strukovno visoko obrazovanje. Međutim određeni broj diplomiranih studenata koji su svoje studije završili u toku akademske 2012. godine su diplomirani starog sistema studija tj. stekli su dvogodišnje više obrazovanje kao što pokazuje Tabela 2. Klasifikacija u odnosu na stari i bolonjski sistem studija je urađena na osnovu odgovora diplomiranih studenata usled nepotpunih administrativnih podataka. U nastavku izveštaja će razlike prevashodno biti prikazane između diplomiranih studenata i sistem studija na visokim školama strukovnih studija, a nadamo se da će reforme u ovom pravcu u Srbiji delimično evaluirati kroz rezultate ovog istraživanja.

¹ Iz analitičkih razloga pod popunjenim upitnikom se smatraju oni koji su odgovorili na prvo obavezno pitanje u on-line upitniku (u upitniku označeno sa F2) u kojem su diplomirani studenti odgovarali na pitanje da li su ikada nakon diplomiranja imali posao.

Tabela 1: Pregled broja popunjenih upitnika prema studijskim programima i kohorti na VTŠ Niš

	KOHORTA		Ukupno
	2007.	2012.	
Bez odgovora ili bez podatka u dokumentaciji	2	3	5
Proizvodno mašinstvo	6	1	7
Saobraćajni smer	12	6	18
Građevinski – opšti smer	5	3	8
Elektrotehnički smer	20	1	21
Komunikacije i informatika	4	10	14
Savremene računarske tehnologije	2	23	25
Industrijsko inženjerstvo	1	7	8
Drumski saobraćaj	6	31	37
Komunikacione tehnologije	2	24	26
Građevinsko inženjerstvo	1	20	21
Industrijska ekologija	0	6	6
Bezbednost drumskog saobraćaja	1	7	8
Komunalno inženjerstvo	0	6	6
Ukupno	62	148	210

Tabela 2: Pregled broja popunjenih upitnika prema studijskim programima i sistemu studija na VTŠ Niš

	Nedefinisan sistem studija	Bez odgovora	Nemoguć odgovor	Stari sistem studija	Bolonjski sistem studija	Ukupno
Bez odgovora ili bez podataka iz dokumentacije	0	0	1	2	2	5
Proizvodno mašinstvo	0	0	0	5	2	7
Saobraćajni smer	0	2	0	10	6	18
Građevinski – opšti smer	0	0	0	3	5	8
Elektrotehnički smer	0	2	0	18	1	21
Komunikacije i informatika	0	0	0	5	9	14
Savremene računarske tehnologije	3	0	0	1	21	25
Industrijsko inženjerstvo	2	0	0	0	6	8
Drumski saobraćaj	6	1	0	3	27	37
Komunikacione tehnologije	2	0	0	0	24	26
Građevinsko inženjerstvo	2	0	0	2	17	21
Industrijska ekologija	3	0	0	0	3	6
Bezbednost drumskog saobraćaja	0	0	1	1	6	8
Komunalno inženjerstvo	1	0	0	2	3	6
Ukupno	19	5	2	52	132	210

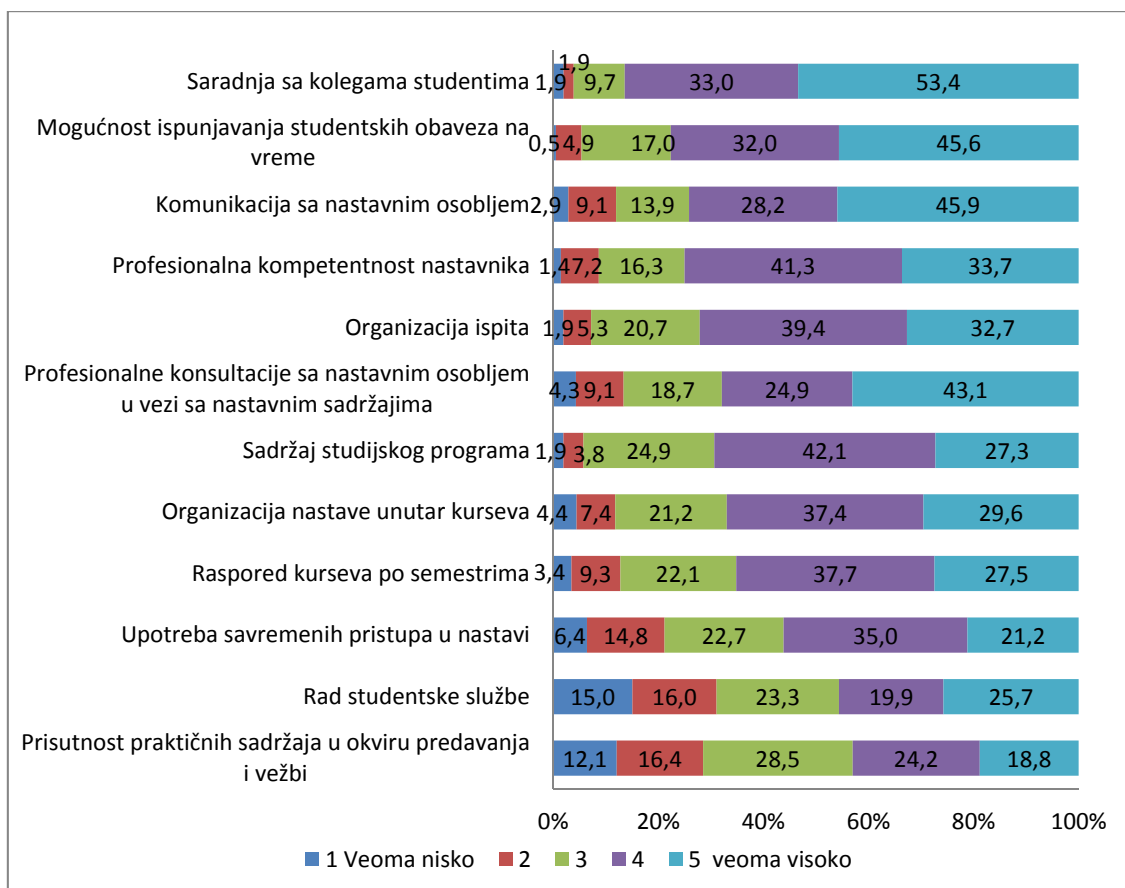
2. Evaluacija uslova studiranja i kvaliteta studijskih programa

Diplomirani studenti Visoke tehničke škole strukovnih studija iz Niša su pitani da evaluiraju aspekte studijskih programa koje su završili u 2007. i 2012. akademskoj godini. U ovom izveštaju analizirani su odgovori na samo neka od pitanja iz ove oblasti, dok je ostala pitanja poželjno analizirati u okviru daljih detaljnijih analiza na nivou institucije.

2.1. Kvalitet studijskih programa i uslova studiranja

Kao što se može videti iz sledećeg grafikona, diplomirani studenti VTŠ Niš su najbolje ocenili saradnju sa kolegama studentima (prosečna ocena 4,34) i mogućnost ispunjavanja studentskih obaveza na vreme (prosečna ocena 4,17). Prosečnom ocenom iznad četiri je ocenjena i komunikacija sa nastavnim osobljem. Studijski programi su najlošije ocenjeni u domenu prisutnosti praktičnih nastavnih sadržaja (prosečna ocena 3,21), u odnosu na upotrebu savremenih pristupa nastavi (prosečna ocena 3,50), a i rad studentske službe je prilično loše ocenjen (prosečna ocena 3,25).

Grafikon 1: Kako ocenjujete sledeće uslove u okviru studijskog programa? (skala od 1 do 5)

Ukoliko se uporede dve kohorte diplomiranih studenata i dva sistema studija tj. dvogodišnje studije na višoj školi, kakve su mahom završili studenti iz kohorte 2007, i trogodišnje osnovne strukovne studije, kakve je većinom završila kohorta 2012 i kakve se sada izvode na VTŠ Niš, mogu se primetiti značajna poboljšanja u svim evaluiranim oblastima, sem u evaluaciji rada studentske službe gde

nema statistički značajnih razlika (na osnovu t-testa ($p < 0.05$) statistički značajne razlike su označene zvezdicama ***). U navedenim oblastima, diplomirani studenti iz kohorte 2012 ocenjuju bolje navedene uslove studiranja u odnosu na diplomirane studente iz kohorte 2007, a naročito velika razlika je u oceni prisutnosti praktičnih sadržaja i upotrebi savremenih nastavnih metoda. Navedene razlike u evaluaciji ukazuju na vidne reformske tekovine na VTŠ Niš.

Tabela 3: Ocena uslova studiranja unutar studijskih progama – kohorte 2007. i 2012.

	Kohorta	n	Aritmetička sredina	Std. Devijacija	Std. Greška
Sadržaj studijskog programa***	2007	62	3,58	0,933	0,118
	2012	147	4,02	0,880	0,073
Raspored kurseva po semestrima***	2007	59	3,53	1,023	0,133
	2012	145	3,86	1,065	0,088
Mogućnost ispunjavanja obaveza na vreme (obaveze vezane za predavanja, vežbe, ispite itd.)***	2007	60	3,82	0,948	0,122
	2012	146	4,32	0,863	0,071
Organizacija ispita***	2007	60	3,57	1,064	0,137
	2012	148	4,11	0,869	0,071
Organizacija nastave u okviru kurseva***	2007	59	3,49	1,023	0,133
	2012	144	3,93	1,082	0,090
Profesionalna kompetentnost nastavnika***	2007	61	3,49	1,010	0,129
	2012	147	4,19	0,863	0,071
Profesionalne konsultacije sa nastavnim osobljem u vezi sa nastavnim sadržajima***	2007	61	3,52	1,260	0,161
	2012	148	4,10	1,093	0,090
Komunikacija sa nastavnim osobljem***	2007	61	3,61	1,215	0,156
	2012	148	4,24	1,006	0,083
Saradnja sa kolegama studentima***	2007	61	4,13	0,922	0,118
	2012	145	4,43	0,848	0,070
Rad studentske službe	2007	60	3,05	1,307	0,169
	2012	146	3,34	1,420	0,118
Upotreba savremenih pristupa u nastavi***	2007	59	2,98	1,091	0,142
	2012	144	3,71	1,134	0,094
Prisutnost praktičnih sadržaja u okviru predavanja i vežbi***	2007	61	2,70	1,145	0,147
	2012	146	3,42	1,259	0,104

Ukoliko se pak uporede diplomirani studenti koji su završili dvogodišnje studije prema starom sistemu studija ili pak trogodišnje strukovne studije tj. prema bolonjskom sistemu studija (Tabela 4),

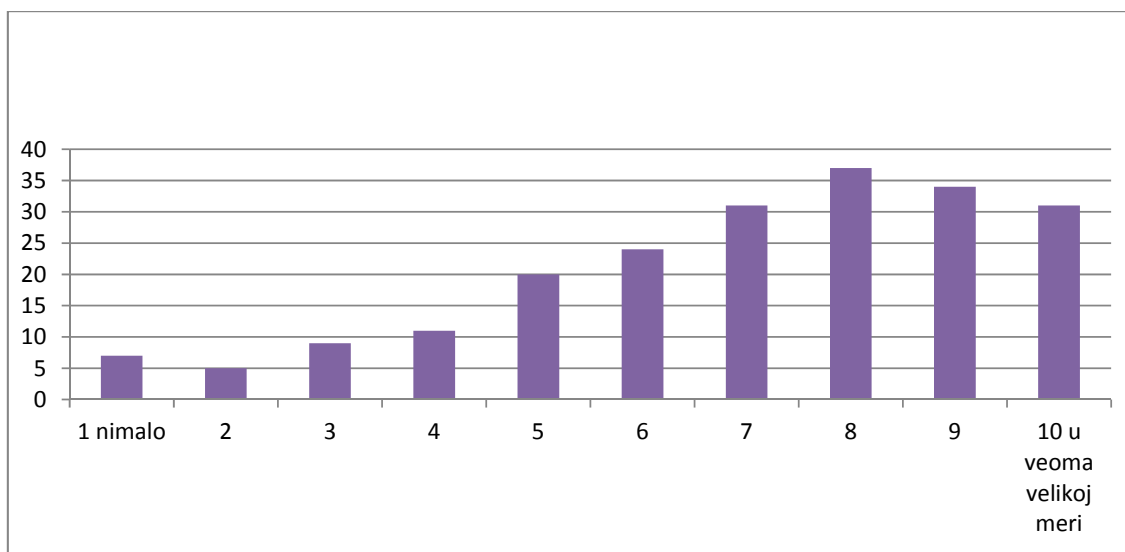
rezultati u potpunosti potvrđuju prethodne nalaze na osnovu razlika prema kohorti diplomiranih studenata (na osnovu t-testa, $p < 0.05$).

Tabela 4: Ocena uslova studiranja unutar studijskih progama – stari i bolonjski sistem studija

		n	Aritmetička sredina	Std. Devijacija	Std. Greška
Sadržaj studijskog programa***	Stari sistem studija	52	3,60	0,995	0,138
	Bolonjski sistem studija	131	4,02	0,841	0,073
Raspored kurseva po semestrima***	Stari sistem studija	50	3,50	1,111	0,157
	Bolonjski sistem studija	130	3,89	1,044	0,092
Mogućnost ispunjavanja obaveza na vreme (obaveze vezane za predavanja, vežbe, ispite itd.)***	Stari sistem studija	51	3,86	1,059	0,148
	Bolonjski sistem studija	130	4,35	0,833	0,073
Organizacija ispita***	Stari sistem studija	51	3,67	1,089	0,153
	Bolonjski sistem studija	131	4,11	0,905	0,079
Organizacija nastave u okviru kurseva***	Stari sistem studija	49	3,51	1,157	0,165
	Bolonjski sistem studija	130	3,92	1,046	0,092
Profesionalna kompetentnost nastavnika***	Stari sistem studija	51	3,59	1,099	0,154
	Bolonjski sistem studija	132	4,14	0,863	0,075
Profesionalne konsultacije sa nastavnim osobljem u vezi sa nastavnim sadržajima***	Stari sistem studija	51	3,63	1,296	0,181
	Bolonjski sistem studija	132	4,09	1,059	0,092
Komunikacija sa nastavnim osobljem***	Stari sistem studija	51	3,69	1,273	0,178
	Bolonjski sistem studija	132	4,23	0,972	0,085
Saradnja sa kolegama studentima***	Stari sistem studija	51	4,16	0,946	0,132
	Bolonjski sistem studija	130	4,47	0,809	0,071
Rad studentske službe	Stari sistem studija	50	3,02	1,348	0,191
	Bolonjski sistem studija	131	3,31	1,420	0,124
Upotreba savremenih pristupa u nastavi***	Stari sistem studija	49	3,02	1,250	0,179
	Bolonjski sistem studija	129	3,64	1,110	0,098
Prisutnost praktičnih sadržaja u okviru predavanja i vežbi***	Stari sistem studija	51	2,76	1,258	0,176
	Bolonjski sistem studija	131	3,31	1,265	0,111

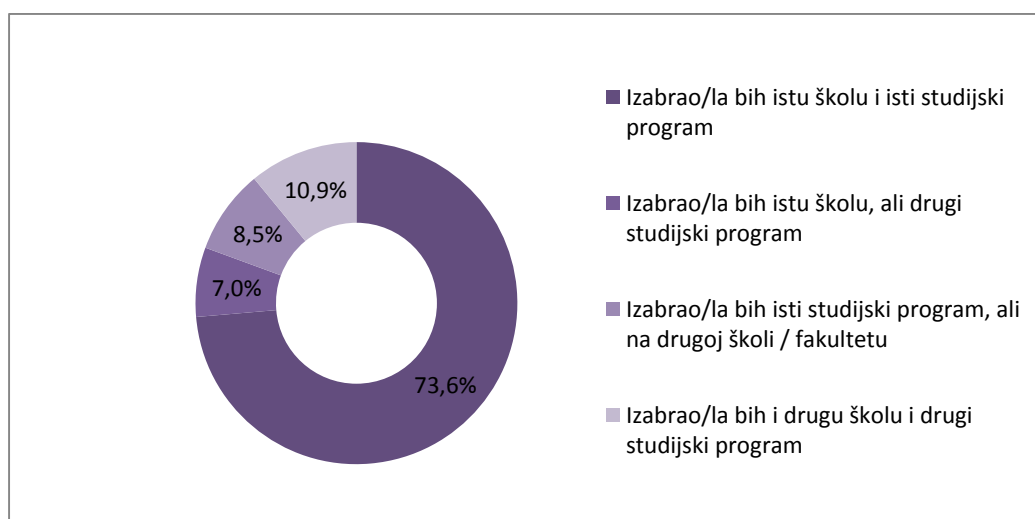
Diplomirani studenti VTŠ – Niš su generalno zadovoljni studijskim programima koju su završili (na skali od 1 do 10 najveći broj njih je završeni program ocenio ocenom 8. Medijana za ovo pitanje je ocena 7, dok je prosečna ocena za VTŠ Niš 7 ± 0.32 , ($p = 0.05$)). Između prosečnih ocena zadovoljstva završenih studijskim programom postoje statistički značajne razlike između kohorte diplomiranih studenata 2007. i kohorte diplomiranih studenata 2012. kao i između diplomiranih koju su završili dvogodišnje studije i onih koju su završili trogodišnje strukovne studije (t-test, $p > 0,05$). Diplomirani koji su završili studije 2012. godine su značajno zadovoljniji svojim studijskim programom ($M = 7,48$) u odnosu na diplomirane studente iz kohorte 2007 ($M = 5,82$). Diplomirani studenti koji su završili trogodišnje studije prema bolonjskim sistemom studija su zadovoljniji svojim studijama ($M = 7,48$) u odnosu na diplomirane studente sa diplomama dvogodišnjih studija ($M = 5,71$).

Grafikon 2: Iz sadašnje perspektive, koliko ste zadovoljni studijskim programom koji ste završili (skala od 1 do 10)

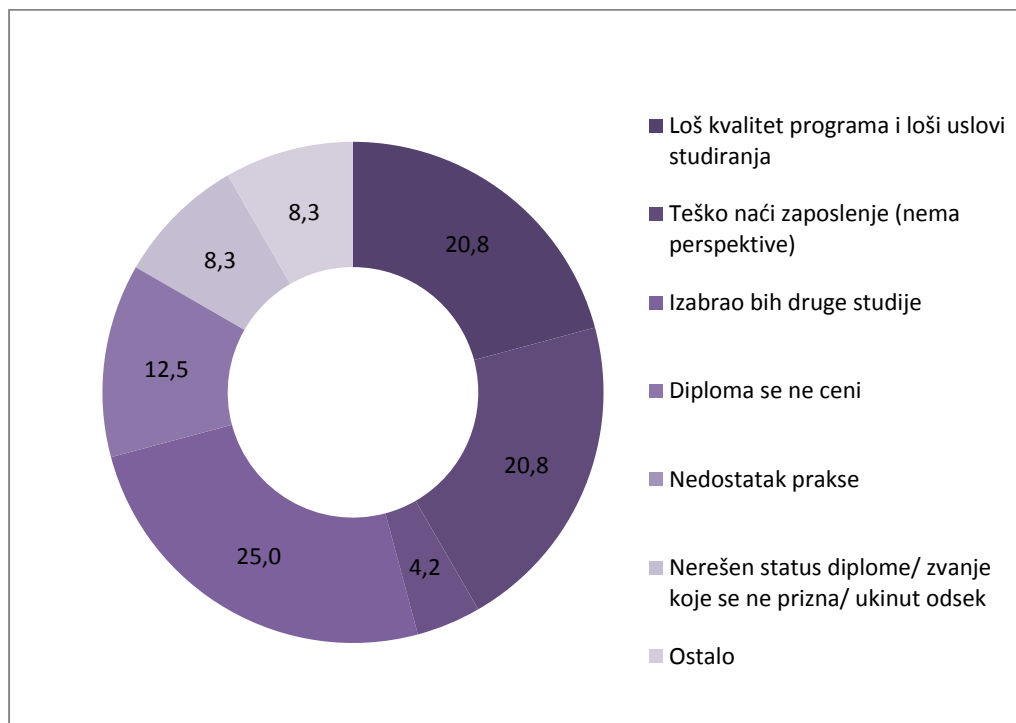
Velika većina diplomiranih studenata VTŠ Niš bi, da ima mogućnost ponovnog izbora, odlučila da studira (93,3%). Oni koji se, hipotetički gledano, ne bi ponovo odlučili da studiraju (n=14), kao razloge najčešće navode teškoće u pronalaženju zaposlenja (7 od 14), a zatim slede loši uslovi studiranja i želja da se izabere druga struka. Da mogu ponovo da biraju instituciju na kojoj bi studirali i studijski program, više od dve trećine diplomiranih studenata (73,6% ± 6,1%) VTŠ Niš bi se odlučilo za istu školu i isti studijski program, 7% studenata (± 3,5%) bi izabralo istu školu, ali drugi studijski program, 8,5% (± 3,8%) bi izabralo isti studijski program, ali bi studirali na drugoj školi ili fakultetu, dok bi 10,9% (± 4,3%) diplomiranih studenata menjalo i školu i studijski program (intervali pouzdanosti od 95%, n=201).

Grafikon 3: Kakva bi bi bila odluka vezana za izbor studija gledano iz sadašnje perspektive?

Diplomirani studenti koji bi, iz sadašnje perspektive gledano, menjali školu (n=24) kao razloge za takav stav, u okviru otvorenog pitanja u upitniku, najčešće (25%) navode želju da izaberu drugu vrstu studija (verovatno akademske studije), zatim teškoće u pronalazaženju zaposlenja.

Grafikon 4: Razlozi za odabir druge škole/fakulteta?

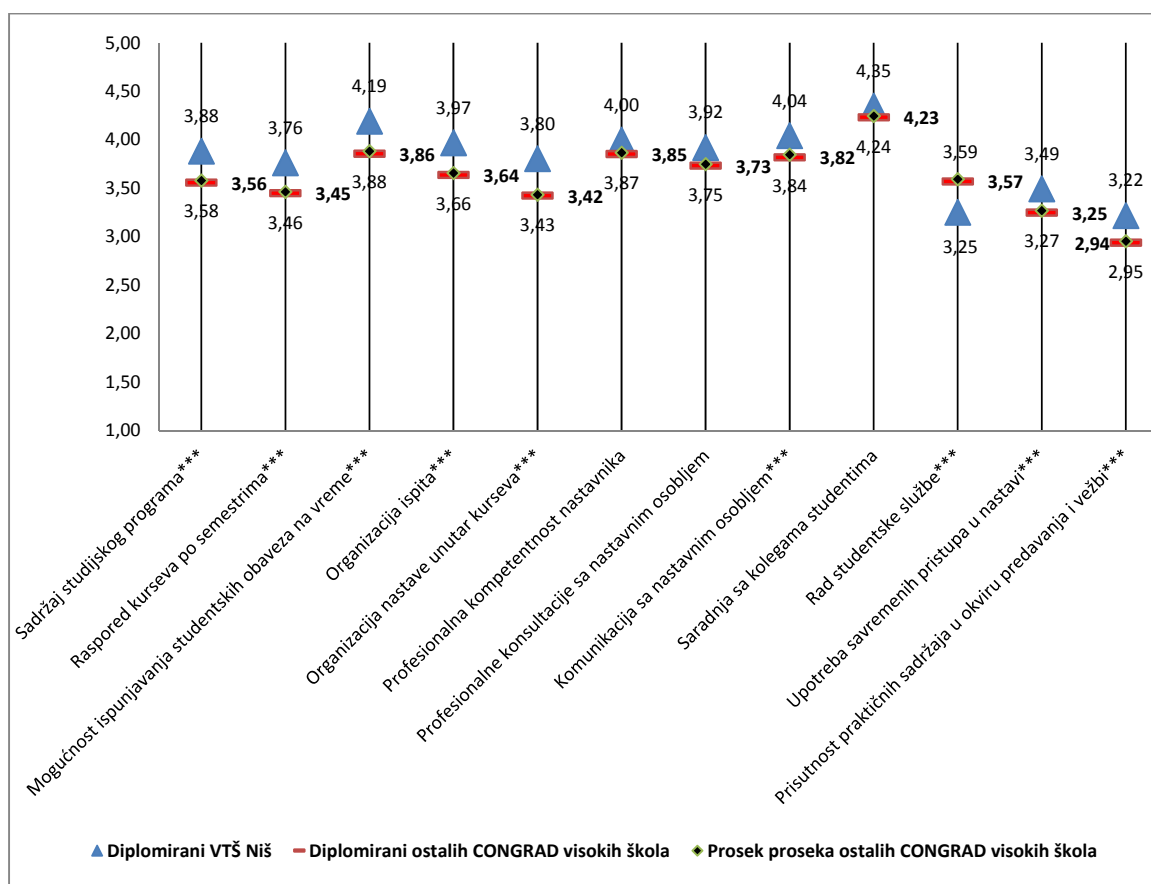
Studenti koji bi, iz sadašnje perspektive gledano, menjali studijski program navode vrlo slične odgovore na pitanje o razlozima za takav stav (n=27), s tim što se teškoće u nalaženju posla sa stečenom diplomom i nedostatak perspektive mnogo češće pojavljuju kao razlog (37% odgovora), zatim sledi želja za izborom druge vrste studija (25,9%) i nezadovoljstvo uslovima studiranja i kvalitetom studijskog programa koji su završili (18,5%). Ostali razlozi imaju manje od 3 ispitanika, te se stoga ovde ne navode.

2.2. Visoka tehnička škola strukovnih studija iz Niša u poređenju sa drugim visokim strukovnim školama

Specifičnost istraživanja karijera i stavova diplomiranih studenata u okviru CONGRAD projekta jeste to što je identična anketa diplomiranih sprovedena na diplomiranim studentima istih kohorti i na još dve visoke tehničke škole strukovnih studija u Srbiji (Subotica i Užice), pored VTŠ Niš. Sprovedenje istraživanja diplomiranih studenata unutar grupe visokih tehničkih škola omogućuje upoređivanje ocena i situacije u kojoj se nalaze diplomirani VTŠ Niš sa ocenama koje daju diplomirani istih kohorti sa drugih visokih tehničkih škola strukovnih studija u Srbiji. Sledeći grafikon upoređuje ocene kvaliteta studijskih programa i uslova studiranja koje su dali diplomirani studenti VTŠ Niš, sa ocenama za iste elemente koje su dali zbirno diplomirani studenti ostalih visokih tehničkih škola za svoje škole (tzv. statistički CONGRAD reper), kao i prosek proseka ostalih CONGRAD visokih tehničkih škola za analizirane elemente studijskih programa i uslove studiranja (tzv. deskriptivni CONGRAD

reper). Statistički značajne razlike između ocena dve grupe diplomiranih studenata postoje samo za neke analizirane elemente: sadržaj studijskih programa, raspored kurseva po semestrima, mogućnost ispunjavanja studentskih obaveza na vreme, organizacija ispita, organizacija nastave unutar kurseva, komunikacija sa nastavnim osobljem, rad studentske službe, upotreba savremenih pristupa u nastavi i prisutnost praktičnih sadržaja u okviru predavanja i vežbi (na osnovu t-testa, $p < 0.05$). Kao što se može videti iz grafikona 5, skoro sve elemente studijskog programa i uslova studiranja diplomirani studenti VTŠ Niš ocenjuju prosečno bolje u odnosu na diplomirane studente drugih visokih tehničkih škola strukovnih studija u Srbiji, ali statistički značajne razlike postoje samo u prethodno navedenim elementima. Jedino rad studentskih službi diplomirani studenti VTŠ Niš ocenjuju značajno niže od diplomiranih studenata ostalih visokih tehničkih škola strukovnih studija. Ukupno gledano, diplomirani studenti VTŠ Niš su statistički značajno (na osnovu t-testa, $p > 0,05$) zadovoljniji svojim studijskim programima ($M=7,00$) u odnosu na diplomirane studente druge dve visoke strukovne škole strukovnih studija ($M=6,44$).

Grafikon 5: Evaluacija elemenata studijskih programa i uslova studiranja diplomiranih VTŠ Niš u odnosu na druge visoke tehničke škole strukovnih studija uključene u CONGRAD projekat

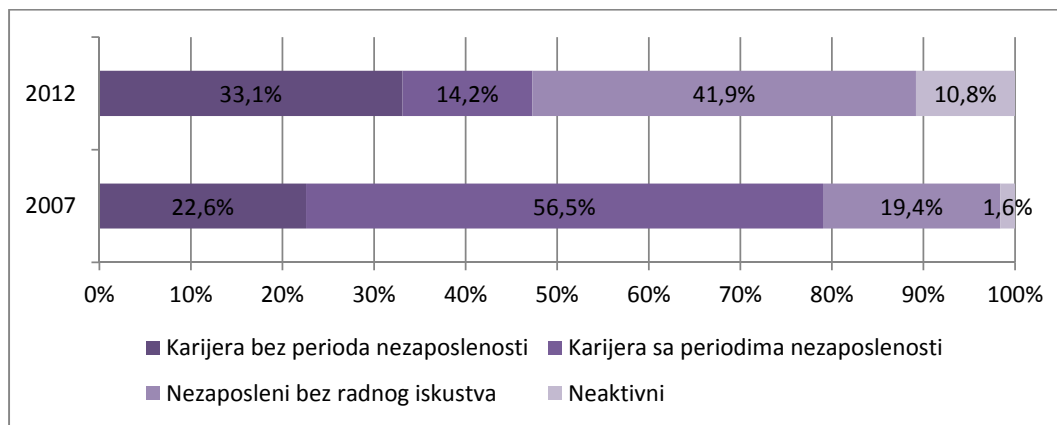

3. Karijerni obrasci diplomiranih stručnjaka

Jedan od osnovnih ciljeva istraživanja diplomiranih studenata VTŠ Niš u okviru regionalnog CONGRAD projekta jeste da prati karijere visoko-obrazovanih stručnjaka i bolje razume proces postepenog prelaska iz sveta obrazovanja u svet rada u kontekstu zemalja Zapadnog Balkana. Istraživanja karijera diplomiranih stručnjaka su generalno saglasna oko stava da prvih deset godina karijere visokoobrazovanih stručnjaka prati više ili manje sledeći obrazac: početna faza tranzicije ka tržištu rada u kojem je fokus na traženju posla i integraciji u tržište rada, druga faza u kojoj suštinski stiže konkretna stručna ekspertiza i gde obrasci karijere počinju da se kristališu i treća faza u kojoj diplomci preuzimaju veću odgovornost na osnovu njihove stručnosti za posao koji obavljaju. Evropska uporedna istraživanja diplomiranih studenata, npr. projekat REFLEX, smatraju da se prva faza završava između 1-2 godine od trenutka diplomiranja, kada počinje druga faza koja traje obično do pete godine nakon diplomiranja, dok se treća faza obično završava 10 godina nakon diplomiranja. Po našem mišljenju, tačke poput 1-2 godina posle diplomiranja, oko 5-6 godina nakon diplomiranja i nekih 10 godina nakon diplomiranja, odstupaju od realnog stanja u zemljama Zapadnog Balkana. U realnosti dolazi vrlo često do zakasnelog započinjanja karijere ili pak do njenog nelinearnog toka gde se periodi zaposlenja i nezaposlenosti smenjuju. U slučaju nedostatka posla tj. nepovoljne strukture ekonomije i/ili dugotrajne ekonomske krize, što se stalne boljke zemalja koje obuhvata CONGRAD projekat, odlaganje započinjanja karijere postaje izraženije. Za veliki broj diplomiranih studenata otpočinjanje karijere je odloženo zato što oni nastavljaju da studiraju na višim nivoima studija, posvećuju se staranju o članovima porodice tj. postaju neaktivni u smislu radnog statusa ili pak ne mogu da pronađu posao iako ga aktivno traže tj. ostaju nezaposleni bez radnog iskustva. Na osnovu CONGRAD ankete, karijere mladih diplomiranih stručnjaka se mogu grupisati u sledeće četiri kategorije prema karijernom obrascu: 1. Karijere bez perioda nezaposlenosti, 2. Karijere sa periodima nezaposlenosti, 3. Nezaposleni bez radnog iskustva koji aktivno traže posao i 4. Neaktivni (bez posla, ali koji ga aktivno i ne traže)

U slučaju diplomiranih studenata VTŠ Niš, zastupljenost navedenih karijernih obrazaca kod diplomiranih stručnjaka pet godina nakon diplomiranja (kohorta diplomiranih 2007) i diplomiranih stručnjaka jednu godinu nakon diplomiranja (sam početak karijere) je prikazana na grafikonu 6:

Grafikon 6: Karijerni obrasci diplomiranih VTŠ Niš iz različitih kohorti

Očekivan rezultat pokazuje da kod diplomiranih studenata koji su završili studije relativno skoro (kohorta 2012) ima mnogo više nezaposlenih bez radnog iskustva i da je 10,8% ($\pm 5\%$, interval pouzdanosti 95%) njih neaktivno tj. najverovatnije je nastavilo studije, a da nisu ni tražili posao. Vremenom se stiče radno iskustvo i započinje karijera što potvrđuju podaci diplomiranih studenata koji su završili studije pre pet godina od trenutka sprovođenja ankete. Ipak, podaci pokazuju i da jedan od pet diplomiranih studenata VTŠ Niš (19,4%, $\pm 9,84\%$, interval pouzdanosti 95%) i pet godina nakon diplomiranja nije stekao nikakvo radno iskustvo i dalje traži posao. Ovde treba napomenuti da su procenti i zastupljenost pojedinih karijernih obrazaca u slučaju diplomiranih studenata iz kohorte 2007 neprecizni tj. imaju dosta širok interval pouzdanosti usled vrlo malog broja ispitanika iz ove kohorte (n=62).

Za prve godine karijere i u procesu tranzicije iz sveta studija ka karijeri karakteristično je da diplomirani studenti prolaze kroz niz poslova koji se ne mogu smatrati značajnima (ne traju duže od 6 meseci), ali i da menjaju poslodavce. U slučaju diplomiranih studenata iz VTŠ Niš iz kohorte 2007, diplomirani studenti koji su nastavili ili započeli radne karijere bez perioda nezaposlenosti su imali u proseku 2,21 poslodavca (7 ispitanika su imala samo jednog poslodavca, 2 ispitanika dva poslodavca, 2 ispitanika 3 poslodavca, a 3 ispitanika četiri i više poslodavca). Diplomirani studenti sa radnim karijerama sa periodima nezaposlenosti (n= 35) koji su imali u proseku 2 poslodavaca, neznatno ređe menjaju poslodavce. Prosečna dužina trajanja nezaposlenosti i aktivnog traženja posla u periodu nakon diplomiranja kod diplomiranih studenata bez ikakvog radnog iskustva iz kohorte 2007. u proseku traje nešto više od tri godine (36,9 meseci, medijana 40,5 meseci, n=10), što ukazuje na to da su ovi diplomirani studenti nakon diplomiranja, pored aktivnog traženja posla, imali i značajne periode neaktivnosti tj. i dalje su studirali, brinuli se o deci i članovima porodice i sl. Kod kohorte diplomiranih studenata 2012 prosečan broj poslodavaca i prosečna dužina trajanja perioda nezaposlenosti (8 meseci, mediana 6 meseci, n=47) su očekivano manji u odnosu na stariju kohortu usled kraćeg iskustva na tržištu rada. Opšte gledano, podaci o karijernim obrascima diplomiranih studenata VTŠ Niš ne ukazuju na dugoročnu nezaposlenost mladih sa visokim strukovnim obrazovanjem. Velika većina njih uspeva da se zaposli i započne karijeru. Međutim podaci za kohortu 2012 - gde više od polovine ispitanika ili je neaktivno ili još uvek nema nikakvo radno iskustvo, ukazuje na težak i dugotrajan put to prvog zaposlenja. Naredna poglavlja će pružiti odgovor na pitanja o kvalitetu poslova koje obavljaju diplomirani studenti VTŠ Niš, ali i dati više informacija o ključnim fazama u okviru njihove potrage za poslom i karijerom.

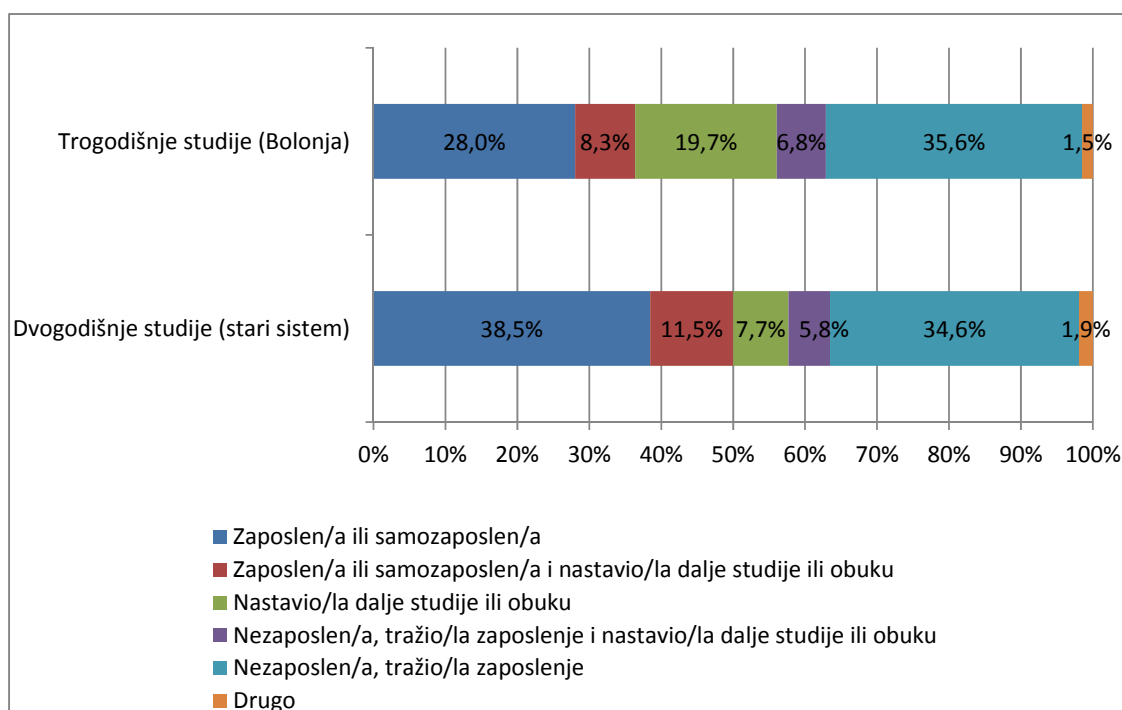
Istraživanje diplomiranih studenata u okviru CONGRAD projekta omogućava uvid u tri ključne faze tranzicije između studija i karijere. Prva faza je period neposredno nakon diplomiranja, gde kod velikog broja diplomiranih studenata postoje prelazne faze tj. zaposlenje uz dalje studije ili pak aktivno traženje posla uz dalje studije. Nakon ove vremenske tačke, istraživanje pruža podatke o prvom značajno poslu koji su diplomirani studenti obavljali. Prvi značajan posao je definisan kao posao koji su diplomirani studenti imali nakon završenih studija u relevantnoj akademskoj godini, koji je ili trajao ili bio ugovoren na više od šest meseci. Na posletku, istraživanje obuhvata radnu situaciju i posao koji su diplomirani imali u trenutku anketiranja (mart-jun 2013. godine) tačnije, godinu dana odnosno pet godina nakon diplomiranja.

4. Situacija neposredno nakon diplomiranja

Obrasci ulaska na tržište rada neposredno nakon diplomiranja na osnovnim studijama se bitno razlikuju kod diplomiranih studenata VTŠ Niš koji su završili dvogodišnje studije na višoj školi i onih koji su u studirali trogodišnje strukovne studije prema novom bolonjskom sistemu studija. Reforme sistema studija inspirisane Bolonjskim procesom su, kao jedan od ciljeva, imale da organizuju strukovne studije tako da imaju jednaku ako ne i veću relevantnost i prepoznatljivost na tržištu visokoobrazovane radne snage, u odnosu diplome viših škola prema starom sistemu studija, kao i da omoguće kraće i efikasnije studiranje i brži izlazak na tržište rada. U prethodnom sistemu studija koje su bile dvogodišnje u sastavu viših škola prolaznost ka daljim studijama na univerzitetima je bila ograničena, dok se prelaskom na trogodišnje osnovne strukovne studije želela povećati prolaznost ka strukovnim master i specijalističkim studijama koje univerziteti u Srbiji organizuju.

U sledećem grafikonu se može šta su diplomirani studenti VTŠ Niš iz obe kohorte diplomiranih radili u trenutku neposredno nakon diplomiranja.

Grafikon 7: Situacija neposredno nakon diplomiranja – diplomirani studenti različitih sistema studija VTŠ Niš

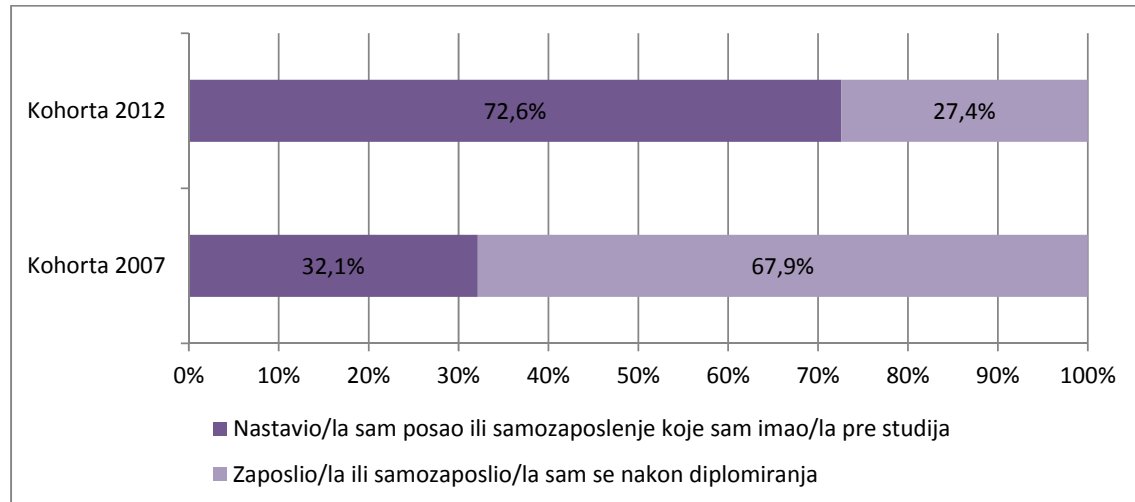

Iz prethodnog grafika vidi se da je, suprotno cilju bolonjskih reformi, izlazak na tržište rada odložen i da mnogo veći procenat studenata nakon završenih osnovnih trogodišnjih strukovnih studija nastavlja da studira ili se dalje usavršava, a da pritom niti radi niti traži zaposlenje.

Odluka da se nastavi studiranje ili dalje usavršavanje ukazuje ili na nedovoljnu prepoznatost novih stručnih kvalifikacija na tržištu rada, ili pak na inflaciju diploma tj. da se za ulazak u određene profesije i zanimanja zahtevaju kvalifikacije sve višeg nivoa. U slučaju visokih strukovnih škola, povećanje zastupljenosti diplomiranih studenata koji nakon završenih osnovnih trogodišnjih

strukovnih studija nastavljaju dalje studije ili stručno usavršavanje se dodatno može objasniti i povećanjem mogućnosti i opcija za dalje studije na univerzitetima. Takođe, treba imati u vidu da je većina diplomiranih studenata prema starom sistemu studija diplomirala u okviru analiziranog uzorka i ušla na tržište rada u trenutku kada još nisu počeli da se osećaju uticaji svetske ekonomske krize (2007. godina), dok su diplomirani studenti prema novom sistemu studija kao referentnu tačku imali kriznu 2013. godinu.

Grafikon 8: Diplomirani zaposleni ili samozaposleni neposredno nakon diplomiranja u odnosu na to da li su nastavili ili nisu posao koju su imali pre diplomiranja

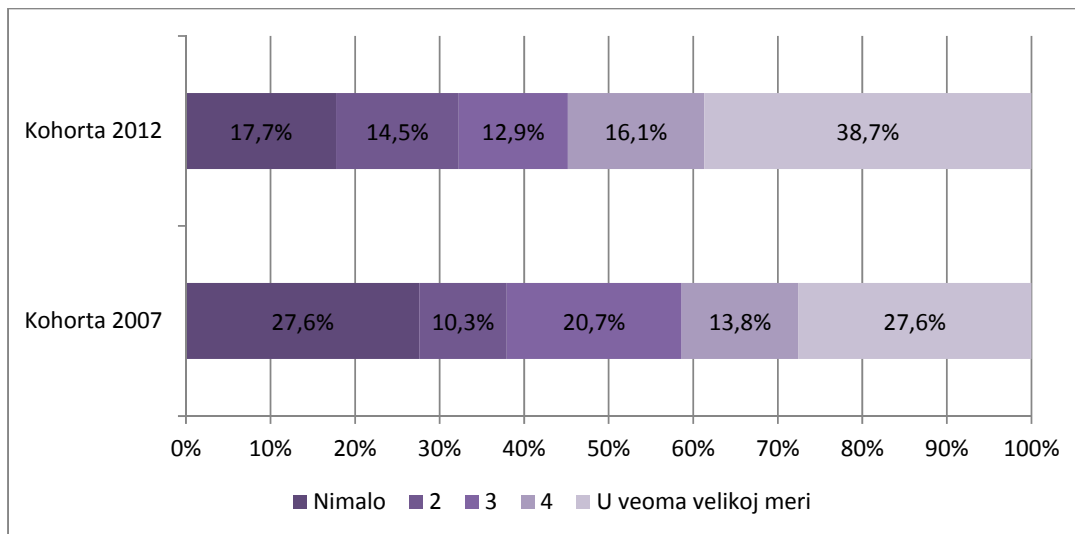
Ukoliko se analiziraju podaci samo za diplomirane studente VTŠ Niš koji su neposredno nakon diplomiranja bili zaposleni ili samozaposleni, vidi se da je više od dve trećine diplomiranih studenata iz kohorte 2012. radila već tokom studija i neposredno nakon studija nastavila isti posao.

Ovaj procenat je značajno niži kod starije kohorte diplomiranih studenata (32,1%). Ukoliko se pak analizira stručna relevantnost poslova koje su diplomirani studenti VTŠ Niš radili neposredno nakon diplomiranja, uviđa se relativno nizak nivo stručne relevantnosti poslova ali i efekat polarizacije u ocenama relevantnosti. Više od polovine diplomiranih studenata iz kohorte 2012. (54,84%) i 41,38% diplomiranih studenata iz kohorte 2007. su neposredno nakon diplomiranja imali posao ili su bili samozaposleni na poslovima koji su sadržinski vezani za oblast studija koju su studirali (ocene 4 i 5).

Sa druge strane, trećina diplomiranih studenata u obe kohorte, ukoliko su zaposleni neposredno nakon diplomiranja, rade poslove koji nemaju mnogo veze sa onim što su studirali (ocene 1 i 2).

Zabrinjavajući trend je povećanje polarizacije tj. povećanje zastupljenosti ekstremnih ocena u odnosu na neutralnu ocenu 3 kod kohorte 2012. u odnosu na kohortu 2007. Između stručne relevantnosti zaposlenja ili samozaposlenja koji su započeti pre diplomiranja i onih koji su započeti posle diplomiranja nema statistički značajnih razlika (na osnovu t-testa, $p > 0.05$).

Grafikon 9: U kojoj meri je posao koji su diplomirani studenti VTŠ Niš imali neposredno nakon diplomiranja bio povezan sa onim što su studirali (procena diplomiranih studenata na skali od 1 do 5)

5. Prvi značajan posao

5.1. Razlike između kohorti

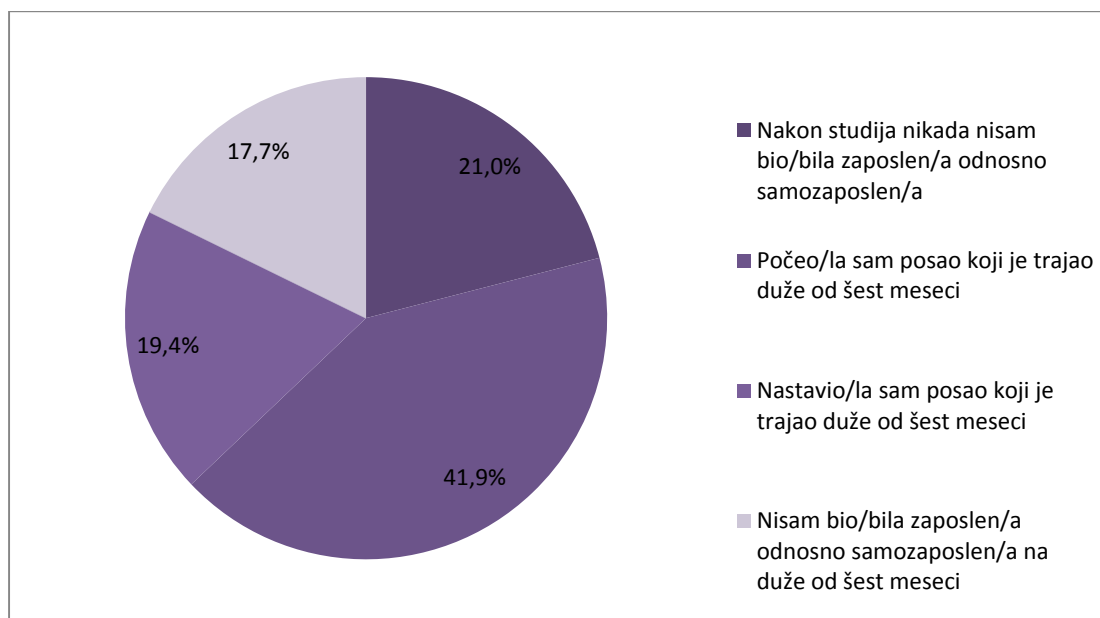
Diplomirani studenti Visoke tehničke škole strukovnih studija iz Niša su pitani o karakteru i vrsti prvog značajnog posla koji su imali po diplomiranju. Prvi značajan posao je definisan kao posao koji je trajao ili bio ugovoren na više od šest meseci. Ovakva definicija je uobičajena u istraživanjima tranzicije između studija i zaposlenja kako bi se pojmovno razgraničili prvi značajan posao od niza kratkotrajnih privremenih poslova (kraćih od šest meseci) koje diplomirani studenti često imaju pri kraju studija ili neposredno nakon diplomiranja, a koji se ne mogu smatrati karijerno značajnim. Prvi posao duži od šest meseci se, sa druge strane, smatra prvim stupnjem radne karijere, a pronalaženje prvog značajnog posla i kratak period potrage za takvim poslom se smatra indikatorom uspeha procesa tranzicije između studija i karijere.

Nešto manje od dve trećine diplomiranih studenata Univerziteta VTŠ Niš tj. 61,3% ($\pm 12,12\%$, interval pouzdanosti 95%, n=62) uspeva da u periodu od pet godina nakon diplomiranja pronađe ili nastavi značajno zaposlenje ili samozaposlenje tj. posao koji je trajao i/ili je bio ugovoren na duže od šest meseci. U uzorku iz kohorte 2007 ne postoji nijedan samozaposleni diplomirani student. Međutim 21% ($\pm 10,14\%$, interval pouzdanosti 95%, n=62) diplomiranih studenata iz kohorte 2007. i pet godina nakon diplomiranja nema nikakvo radno iskustvo, dok 17,7% ($\pm 9,5\%$, interval pouzdanosti 95%, n=62) ispitanika iz ove kohorte je do trenutka anketiranja uspelo da stekne radno iskustvo koje se ne može okarakterisati kao značajno tj. nije trajalo i/ili bilo ugovoreno na duže od 6 meseci.

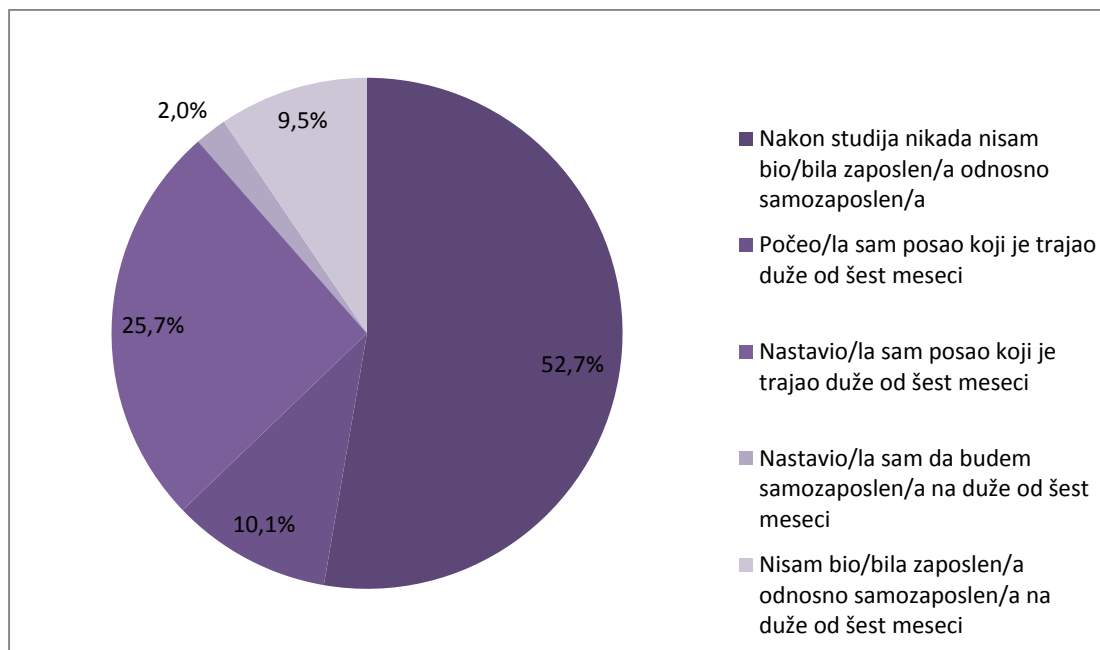
Kod diplomiranih studenata iz kohorte 2012, koji su anketirani od 6 meseci do godinu i po dana nakon diplomiranja, situacija je značajno drugačija. U toj populaciji većina tj. 52,7% ($\pm 8,04\%$, interval pouzdanosti 95%, n=148) do trenutka diplomiranja nije stekla nikakvo radno iskustvo. Nešto manje od trećine diplomiranih studenata iz ove kohorte tj. 27,7% ($\pm 7,21\%$, interval pouzdanosti 95%, n=148) je nastavila značajan posao ili samozaposlenje koje su imali pre studija, a 10,1% ($\pm 4,85\%$, interval pouzdanosti 95%, n=148) je uspelo da pronađe novi značajan posao ili samozaposlenje nakon diplomiranja. Iz ove kohorte, 9,5% ($\pm 4,72\%$, interval pouzdanosti 95%, n=148) diplomiranih studenata je do trenutka anketiranja uspelo da stekne radno iskustvo koje se ne može okarakterisati kao značajno tj. nije trajalo i/ili bilo ugovoreno na duže od 6 meseci.

Razlika među kohortama ukazuje na to da je pronalazak prvog značajnog zaposlenja ili samozaposlenja težak i dugotrajan proces, koji je delimično odložen daljim studijama (iz prethodnog poglavlja vidimo da trećina diplomiranih iz kohorte 2012 nastavlja dalje studije ili su pak studirali i paralelno traži zaposlenje). Ohrabruje podatak da velika većina zaposlenih ipak uspeva da pronađe nekakvo zaposlenje duže od šest meseci u periodu od pet godina nakon diplomiranja.

Grafikon 10: Uspeh u pronalaženju prvog značajnog zaposlenja – kohorta diplomiranih studenata 2007.

Grafikon 11: Uspeh u pronalaženju prvog značajnog zaposlenja – kohorta diplomiranih studenata 2012.

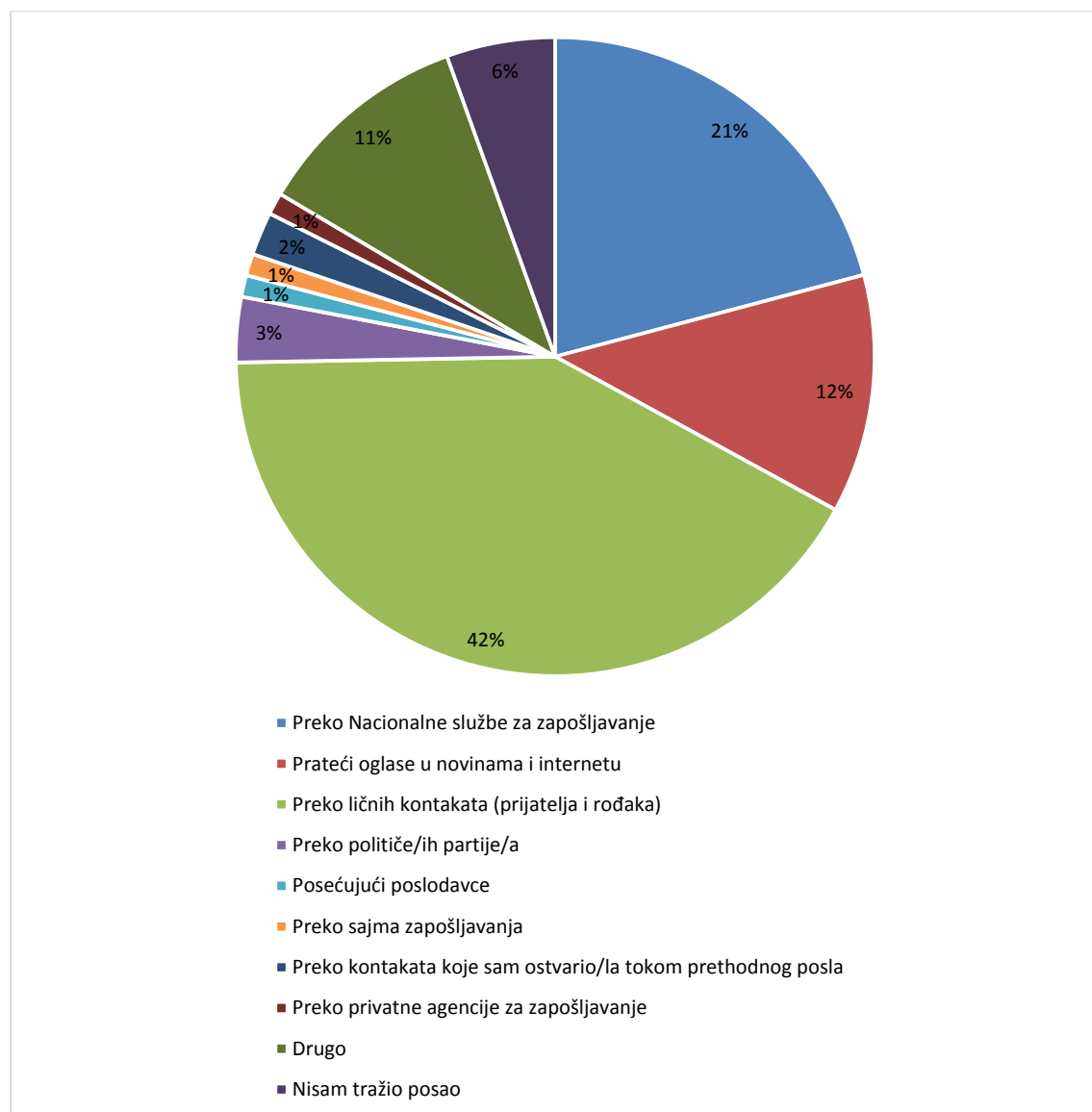

Upoređivanjem ovih podataka sa ostalim visokim tehničkim školama strukovnih studija u okviru CONGRAD projekta, za obe kohorte odvojeno, ne mogu se uočiti nikakve statistički značajne razlike između diplomiranih studenata VTŠ Niš i ostalih CONGRAD visokih škola (proceniti za grupu diplomiranih studenata ostalih CONGRAD visokih škola su odnosu na procenate za VTŠ Niš).

5.2. Koja je strategija u potrazi za prvim značajnim zaposlenjem bila uspešna?

Diplomirani studenti VTŠ Niš koji su se zaposlili na duže od šest meseci nakon studija ili su nastavili posao koji su imali pre studija koji je trajao duže od šest meseci, iz obe istraživane kohorte, su pitani na koji način su došli do toga zaposlenja. Odgovori upućuju da su korišćenje mreže rođaka i prijatelja (41,8% ispitanika) kao i korišćenje usluga Nacionalne službe za zapošljavanje (20,9% ispitanika) najefektivnije strategije u procesu pronalaženja prvog značajnog zaposlenja. Nakon ovih načina pronalaženja posla, slede praćenje oglasa u novinama i internetu (12,1%) i kategorija Drugo, u kojoj diplomirani najčešće ne navode tačan način na koji su pronašli zaposlenje. Ostali načini pronalaženja posla su zastupljeni sa manje od pet ispitanika. Broj ispitanika koji su imali prvo značajno zaposlenje nije dovoljno veliki da bi omogućio analizu razlika između kohorti diplomiranih po ovom pitanju.

Grafikon 12: Način na koji su diplomirani studenti došli od prvog značajnog zaposlenja

5.3. Broj kontaktiranih poslodavaca i dužina potrage za prvim značajnim poslom

Diplomirani studenti VTŠ Niš koji su pronašli prvo značajno zaposlenje² su u proseku kontaktirali 6.32 ($\pm 2,4$, interval pouzdanosti 95%) poslodavaca pre nego što su pronašli taj posao, dok je prosečna dužina trajanja potrage za poslom iznosila 9,95 meseci ($\pm 2,88$, interval pouzdanosti 95%). Između dve kohorte ne postoje statistički značajne razlike u pogledu broja kontaktiranih poslodavaca i dužine traženja posla (na osnovu t-testa). Upoređivanje diplomiranih studenata VTŠ Niš sa grupom diplomiranih studenata ostalih CONGRAD visokih tehničkih škola strukovnih studija ne ukazuje na statistički značajne razlike u prosečnom broj kontaktiranih poslodavaca. Međutim, postoje statistički značajne razlike u prosečnoj duži traženja posla (na osnovu t-testa, $p > 0.05$) koja je kod diplomiranih ostalih CONGRAD visokih tehničkih škola kraća (u proseku 4,89 meseci).

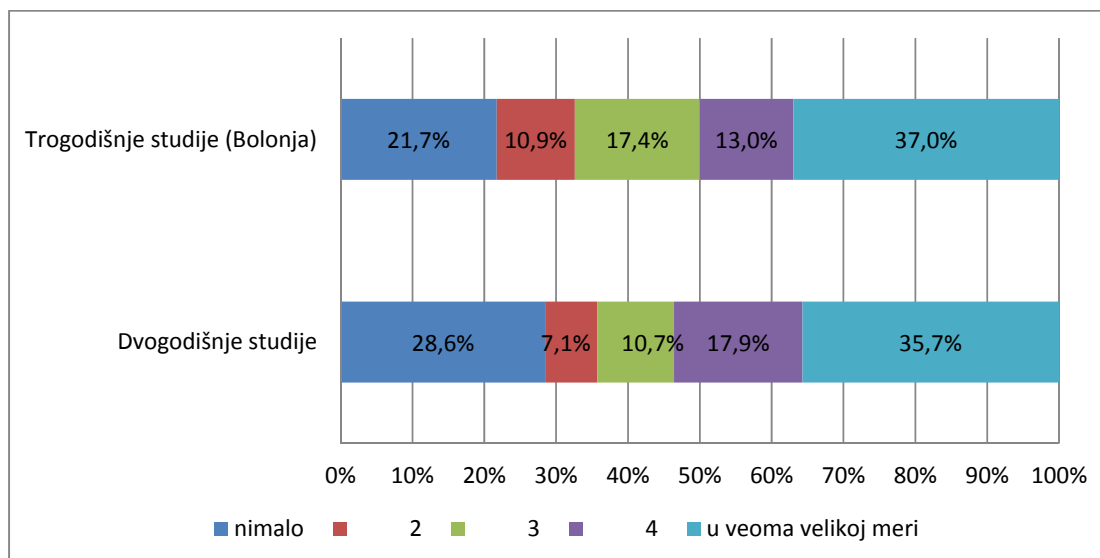
5.4. Vrsta i kvalitet prvog značajnog posla

Kvalitet i vrsta prvog značajnog posla bez obzira da li se radilo o zaposlenju ili samozaposlenju koje diplomirani studenti obavljaju u velikoj meri zavise od njihove stručnosti tj. disciplinarnog fokusa studijskog programa koji su završili. Usled veoma malog broja diplomiranih studenata na nekim studijskim programima, te još manjeg broja onih koji su odgovorili na upitnik u kohorti 2007, analiza prema studijskom programu i kohorti nije moguća. Dodatno, većinu pregleda podataka u procentima treba posmatrati sa rezervom, usled malog broja ispitanika u odnosu na ukupan broj ispitanika koji su odgovorili na odgovarajuće pitanje.

5.4.1. Koliko je prvo značajno zaposlenje bilo povezano sa strukom?

Diplomirani studenti koji su uspeli da pronađu prvo značajno zaposlenje su pitani da ocene na skali od 1 do 5 u kojoj meri je prvo značajno zaposlenje bilo povezano sa onim što su studirali.

Grafikon 13: U kojoj meri je prvi posao bio povezan sa onim što su diplomirani studenti završili

² Analiza ne obuhvata samozaposlene, koji nisu odgovarali na pitanja vezana za potragu za poslom.

Iz prethodnog grafikona se vidi da su diplomirani studenti VTŠ Niš podeljeni u tri grupe što se tiče ocene povezanosti sopstvenog prvog posla sa oni što su studirali na visokoj školi.

Približno jedna polovina diplomiranih studenata smatra da je njihovo prvo zaposlenje bilo povezano sa studijama (ocene 4 i 5).

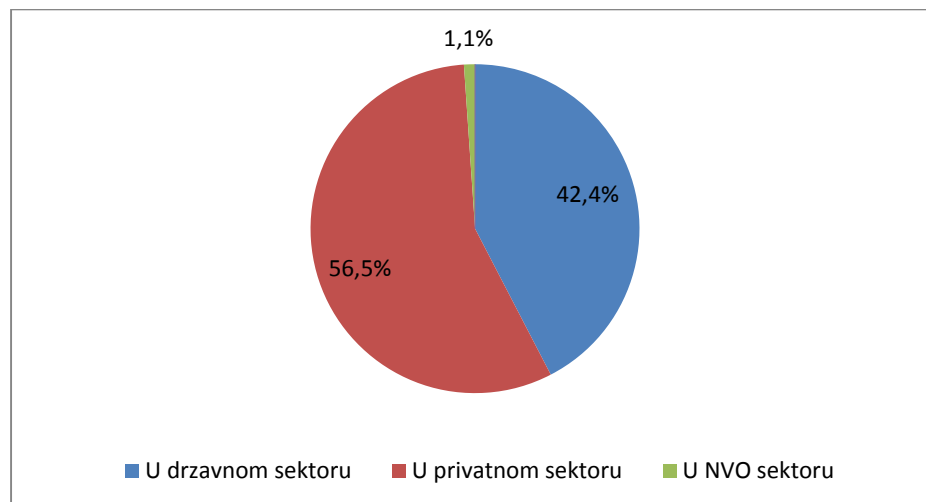
Trećina smatra da je njihov prvi posao nimalo ili jako malo bio povezan sa oblašću studija, dok je ostatak diplomiranih studenata odgovorilo sa ocenom 3, što se tumači kao niti pozitivna niti negativna ocena stručne relevantnosti posla. Između dve grupe diplomiranih studenata, u odnosu na sistem i dužinu studija koje su završili, nema statistički značajnih razlika u zastupljenosti pojedinih odgovora.

Ovo ukazuje da nema bitnijih razlika u stručnoj relevantnosti prvog značajnog zaposlenja kod diplomiranih studenata različitih sistema studija na VTŠ Niš.

5.4.2. Privredni sektori i zanimanja diplomiranih studenata na početku karijere

Većina diplomiranih studenata VTŠ Niš (objedinjene dve kohorte) koji su bili uspešni u pronalaženju zaposlenja ili samozaposlenja dužeg od šest meseci su posao pronašli u privatnom sektoru, dok dva od pet diplomiranih studenata radi u državnom sektoru.

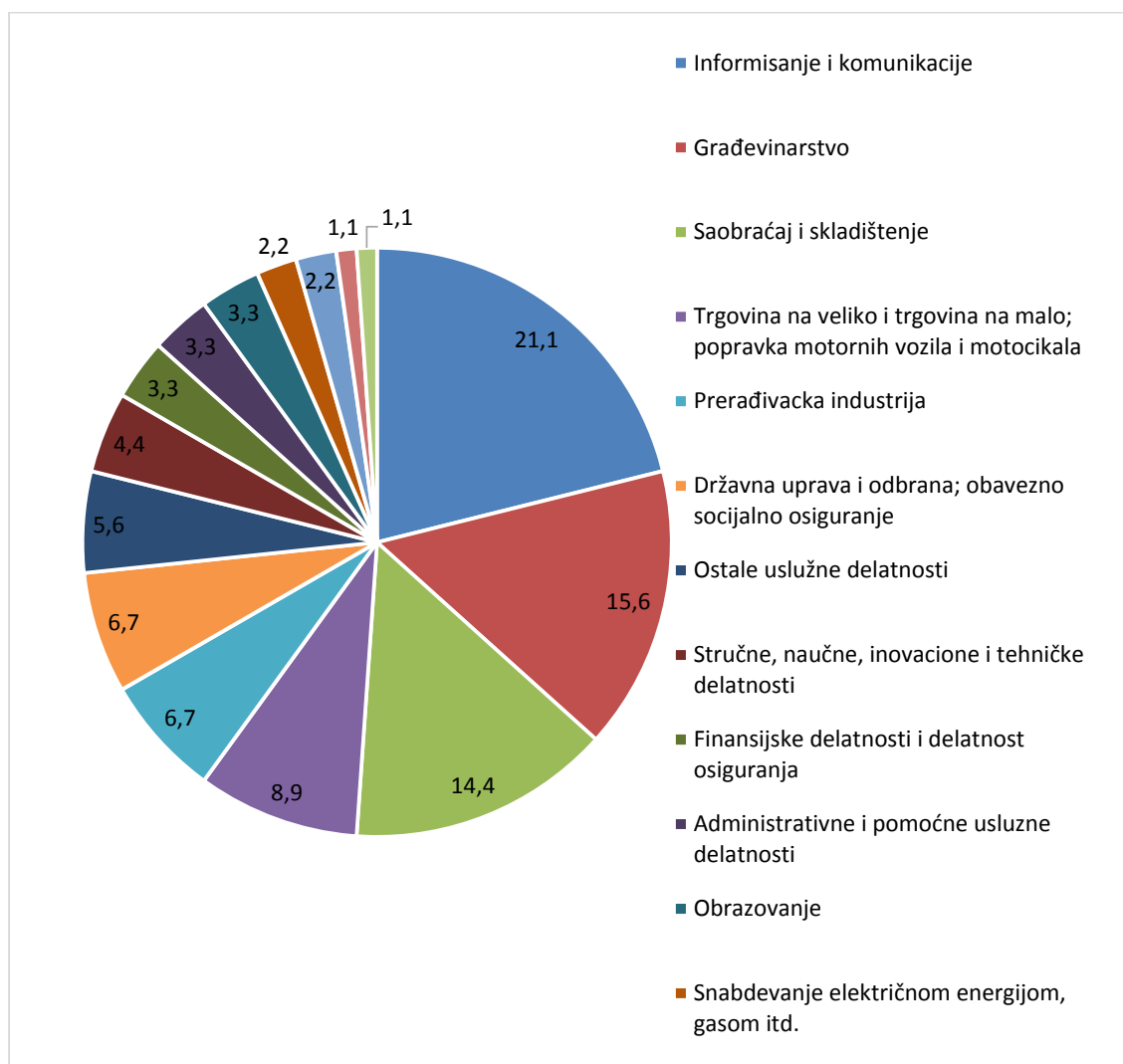
Grafikon 14: Sektor prvog zaposlenja (obe kohorte objedinjeno)

Ukoliko pogledamo distribuciju prema granama industrijskih delatnosti, ne nalazimo na odstupanja od grana delatnosti. Vidimo da najviše diplomiranih studenata VTŠ Niš radi u sektoru informisanja i komunikacija (21,1% ispitanika), zatim sledi sektor građevinarstva (15,6%), sektor saobraćaja i skladištenja (14,4%), sektor trgovine (8,9%), prerađivačka industrija (6,7%) i sektor državne uprave (6,7% ispitanika).

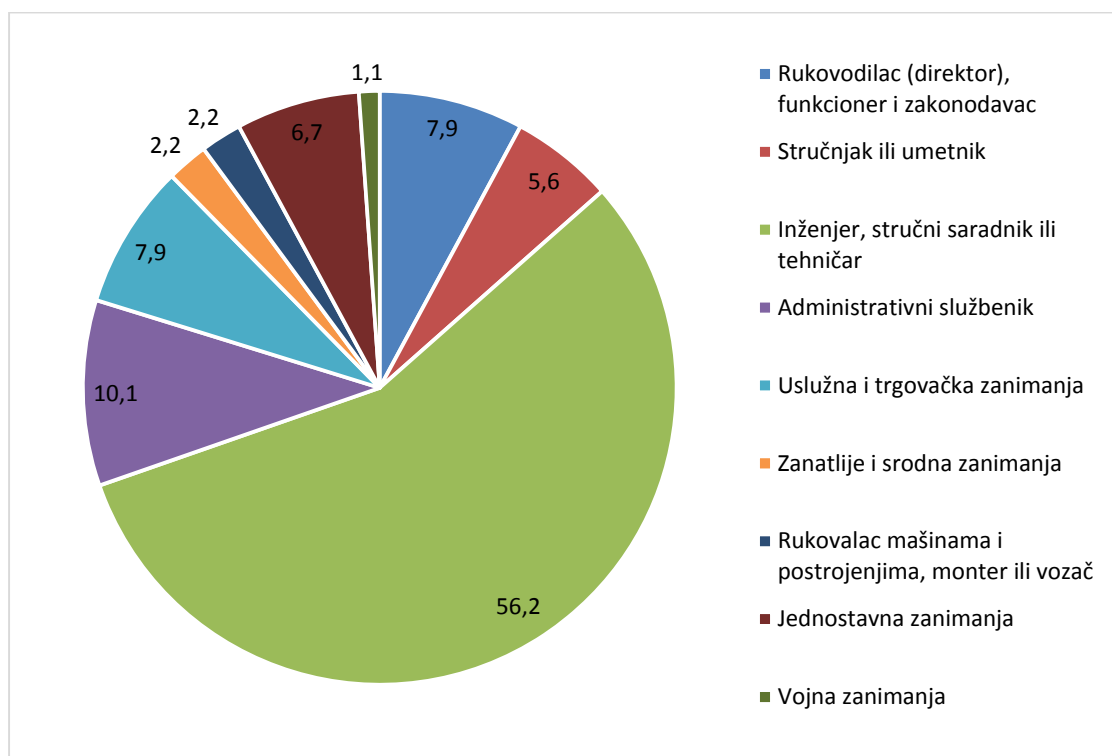
U ostalim granama ekonomske delatnosti radi manje od 6% ispitanika.

Grafikon 15: Grana delatnosti u kojoj je bilo prvo zaposlenje (u %)

Što se tiče zanimanja koji diplomirani studenti na svojim prvim poslovima obavljaju, dve trećine je navelo zanimanja koja obično zahtevaju visok nivo stručnih kvalifikacija. Više od polovine diplomiranih studenata su na prvom značajnom poslu bili zaposleni kao inženjeri, stručni saradnici i tehničari (56,2%), zatim kao rukovodioci i direktori (7,9%) i stručnjaci (5,6%), dok je 10,1% diplomiranih studenata navelo da je na prvom poslu imalo neko administrativno zanimanje. Niže kategorije zanimanja koje obično ne zahtevaju visok nivo obrazovanja tj. zanimanja kategorisana u grupe uslužnih i trgovačkih zanimanja, zanatlija, monter i vozači ili pak jednostavna zanimanja su prisutna kod nešto manje od četvrtine diplomiranih studenata VTŠ Niš koji su imali prvi značajan posao.

Grafikon 16: Zanimanje na prvom poslu (u %)

5.5. Kvalitet prvog značajnog zaposlenja

Kvalitet posla je koncept koji se može meriti na više različitih načina, a u okviru ovog izveštaja izdvojićemo sledeće elemente kvaliteta prvog zaposlenja: 1) sigurnost posla merena obično vrstom ugovora (tipom ugovora i njegovim trajanjem); 2) nivo prihoda meren u slučaju ovog istraživanja prosečnom neto zaradom na prvom poslu; kao i 3) stepen korišćenja stečenih znanja i veština na poslu.

U slučaju diplomiranih studenata VTŠ Niš, dve trećine njih (65,9%) je već na prvom zaposlenju dužem od šest meseci imala ugovor na neodređeno vreme, jedna četvrtina je imala ugovore na određeno vreme (26,47%) dok je sedam ispitanika (7,7%) bilo samozaposleno. Velika većina diplomiranih studenata (86,3%) je imala ugovor o radu, 6,3% ispitanika navodi da je njihov rad na prvom značajnom poslu bio regulisan ugovorom o delu, a 5% navodi ugovor o privremenim i povremenim poslovima. Prosečna neto zarada na prvom značajnom poslu (za obe kohorte objedinjeno) je, u slučaju diplomiranih studenata VTŠ Niš, iznosila 43.055 dinara, sa tim što je medijana (30.000) značajno manja u odnosu na prosek što sugerira da postoje diplomirani studenti sa ekstremno visokim primanjima koji značajno utiču na prosek. Između proseka neto zarada diplomiranih studenata iz dve kohorte ne postoje statistički značajne razlike (na osnovu t-testa, $p > 0.05$), međutim postoje ukoliko je interval pouzdanosti 10% ($p < 0.1$), što ukazuje da su diplomirani iz mlađe kohorte na prvom poslu zaista primali veće zarade.

Tabela 5: Prosečna neto zarada u dinarima na prvom poslu

KOHORTA	Aritmetička sredina	N	Std. devijacija	Std. Greška	Medijana
2007	25537	26	12821	2514	20000
2012	54734	39	76233	12207	36000
Total	43055	65	61013	7568	30000

Ukoliko se analizira stepen do koga diplomirani studenti na svojim prvim zaposlenjima imaju priliku da koriste svoja znanja i veštine, zaključuje se da je skoro polovina diplomiranih studenata VTŠ Niš (47,8%), posmatrano objedinjeno za obe kohorte, bilo u prilici da na svom prvom poslu u znatnoj meri koristi znanja i veštine koja su stekli tokom studija (ocene 4 i 5 na skali od 1 do 5). Ovaj podatak govori o neadekvatnom zaposlenju kod polovine diplomiranih studenata VTŠ Niš i na nedovoljno zahtevne poslove koje obavljaju.

Analiza razlike u prosečnim odgovorima na ovo pitanje na osnovu t-testa ukazuje da, među diplomiranim studentima različitih kohorti i sistema studija, postoje statistički značajne razlike u pogledu iskorišćenosti znanja i veština na prvom poslu. Diplomirani studenti koji su studirali prema novom sistemu studija tj. završili trogodišnje strukovne studije i oni koji su završili studije 2012. godine u znatno većoj meri su pronašli prvo zaposlenje u kome u znatno većoj meri koriste znanja i veštine stečene tokom studija (M=3,49 za kohortu 2012, na skali od 1 do 5), dok je prosek za kohortu 2007 značajno niži (M=2,7). U starijoj kohorti koja je završila dvogodišnje studije na višoj školi, čak 35% diplomiranih studenata tvrdi da njihov prvi značajan posao nije imalo nimalo veze sa znanjima i veštinama stečenim tokom studiranja, nasuprot svega 9,1% diplomiranih studenata iz kohote 2012 koji su mahom završili trogodišnje strukovne studije.

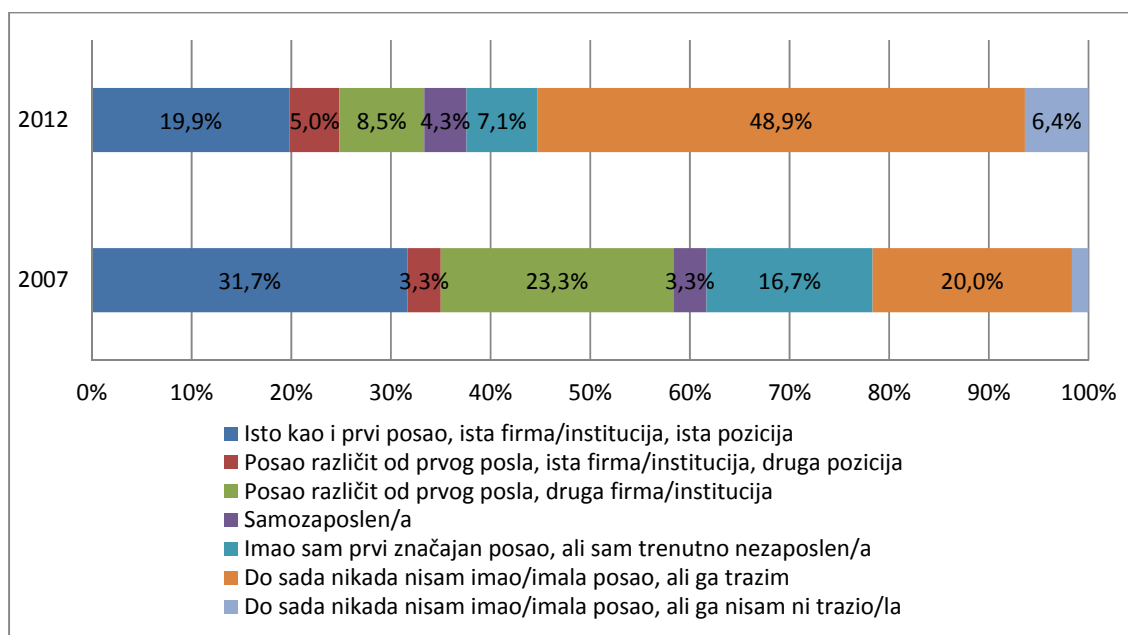
Ovi nalazi potvrđuju da su reforme sprovedene na VTŠ Niš u okviru reorganizacije strukovnih studija u određenoj meri povećale profesionalnu relevantnost studija, a diplomirani studenti na trogodišnjim studijama u proseku obavljaju značajno plaćenije i stručno relevantnije poslove od diplomiranih studenata koju su završili dvogodišnje studije.

6. Sadašnji radni i karijerni status

6.1. Razlike između kohorti

Kao što je objašnjeno u uvodu poglavlja o karijerama diplomiranih studenata, cilj istraživanja jeste bio da sazna više o tranziciji između studija i karijere visokoobrazovanih, što je postignuto istraživanjem prvog značajnog posla koji su diplomirani studenti nakon diplomiranja imali i koji se uzima kao prvi karijerni stupanj. Nakon te inicijalne faze u okviru radne karijere, uobičajeno je da usledi druga faza karijere u kojoj se stiču konkretna stručna ekspertiza i gde obrasci stručne karijere počinju da se kristališu. Uporedna istraživanja zaključuju da se ova druga faza obično završava četiri do pet godina nakon pronalaska prvog značajnog zaposlenja. Istraživanje diplomiranih studenata VTŠ Niš stoga prati ne samo prvi značajan posao već i radnu situaciju i posao koji su diplomirani studenti imali u trenutku anketiranja (mart-jun 2013. godine) tj. godinu dana i pet godina nakon diplomiranja. Pretpostavka jeste da se kohorta koja je diplomirala pre pet godina od trenutka diplomiranja tj. kohorta diplomiranih studenata 2007 nalazi u drugoj stabilizacionoj razvojnoj fazi karijere, nakon inicijalnog perioda potrage za poslom i menjanja manjih i kraćih radnih angažmana ili pak probnog rada. U ovoj drugoj fazi, nije neuobičajeno da zatičemo diplomirane studente koji su karijerno napredovali unutar firmi tj. rade u istoj firmi/instituciji ali na različitoj poziciji ili su pak promenili firmu ili instituciju u kojoj rade, što rezultati ankete potvrđuju.

Grafikon 17: Sadašnji radni status

Kao što se može videti iz prethodnog grafikona koji prikazuje karijerni status diplomiranih studenata VTŠ Niš u trenutku anketiranja u dvema analiziranim kohortama, skoro polovina diplomiranih studenata mlađe kohorte 2012. još uvek nije imala nikakvo radno iskustvo i aktivno traži prvi značajan posao (48,9% ± 8,25%, interval pouzdanosti 95%) ili su pak neaktivni tj. nisu imali zaposlenje, ali ga nisu ni tražili (6,4% ispitanika iz ove kohorte). Jedan manji broj diplomiranih studenata mlađe kohorte (7,1%) je uspelo da pronađe zaposlenje nakon diplomiranja duže od šest

meseci, ali je u trenutku anketiranja bilo nezaposleno. Od onih koji su u trenutku anketiranja bili zaposleni, jako mali broj je stigao da promeni firmu ili instituciju u kojoj radi, a ostali rade na istom poslu koji je ujedno i prvi značajan posao.

Kod diplomiranih studenata starije generacije tj. kohorte 2007 (n=60) situacija je očekivano drastično različita, ali i prilično loša. Svega tri petine onih koji su diplomirali na VTŠ Niš pre pet godina od trenutka anketiranja radi ili je samozaposleno, a nešto manje od polovine onih koji rade su promenili ili poziciju u firmi/instituciji u odnosu na prvi posao ili su pak promenili firmu/instituciju u kojoj rade. Sa druge strane 20% njih je još uvek bez radnog iskustva ili pak neaktivno (1,7%).

6.2. Vrste i kvalitet poslova diplomiranih studenata pet godina nakon diplomiranja

Shodno prethodnim podacima, može se zaključiti da je u cilju saznanja o vrstama zanimanja i kvalitetu poslova koje diplomirani studenti VTŠ Niš obavljaju u trenutku kada se njihova karijera počela kristalizovati, svrsishodnije analizirati isključivo diplomirane studente iz kohorte 2007.

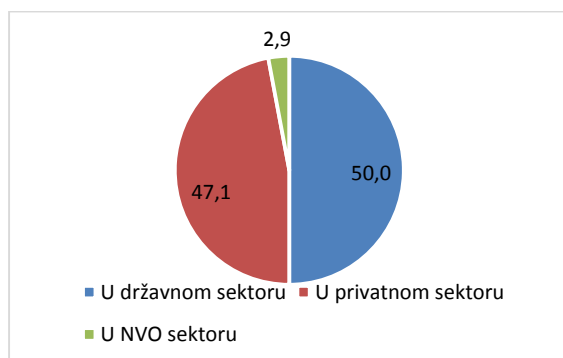
Kod ove grupe diplomiranih studenata je mahom završen proces potrage za poslom, prvih radnih iskustava i uopšte tranzicije iz sveta studija ka svetu rada. Poslovi u kojima zatičemo diplomirane studente pet godina nakon diplomiranja su u tom smislu merodavan pokazatelj tipičnih zaposlenja i karijera za diplomirane studente Visoke tehničke škole strukovnih studija u Nišu.

U tom pogledu, naredne analize vezane za sadašnje zaposlenje će biti bazirane isključivo na odgovorima koji su dali diplomirani studenti iz starije kohorte. Ovde treba naglasiti da su diplomirani studenti na VTŠ Niš koji su diplomirali pre pet godina od trenutka ankete stekli dvogodišnje obrazovanje na višoj školi što je kvalifikacija koja u Srbiji više ne postoji, te stoga ne daje realnu sliku o tipičnim karijerama ljudi koji trenutno studiraju na VTŠ Niš odnosno završavaju trogodišnje osnovne strukovne studije. Dodatan problem predstavlja činjenica da je broj diplomiranih studenata iz ove kohorte koji su u isto vreme su u trenutku anketiranja imali posao jako mali (34 ispitanika), te stoga rezultate treba tumačiti izrazito obazrivo.

6.2.1. Sektor, grana delatnosti i zanimanje na sadašnjem poslu

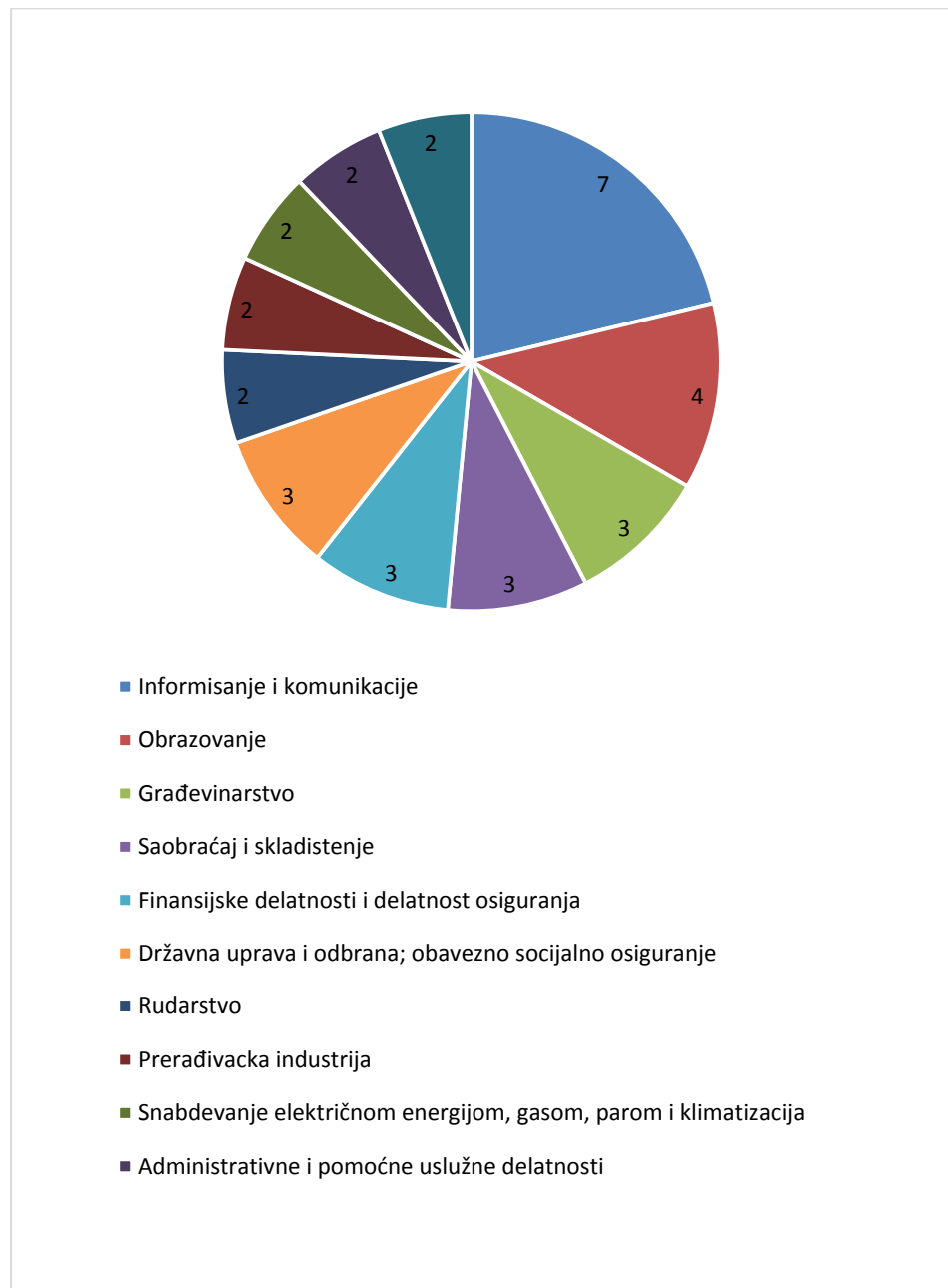
Polovina diplomiranih studenata VTŠ Niš pet godina nakon diplomiranja radi u državnom sektoru, dok druga polovina diplomiranih studenata radi u privatnom sektoru, a svega jedan diplomirani student je odgovorio da radi u nevladinom sektoru.

Grafikon 18: Sektor sadašnjeg zaposlenja (kohorta 2007. – u %)

Ukoliko pogledamo distribuciju prema granama industrijskih delatnosti, ne nalazimo na odstupanja od grana delatnosti u odnosu na prvo zaposlenje, te vidimo da najviše diplomiranih studenata VTŠ Niš (n=34) radi u sektoru informisanja i komunikacija (7 ispitanika iz kohorte 2007), zatim sledi sektor obrazovanja (4 ispitanika), sektori građevinarstva, saobraćaja, finansija i državne uprave sa po 3 ispitanika. U ostalim granama ekonomske delatnosti radi manje od 3 ispitanika.

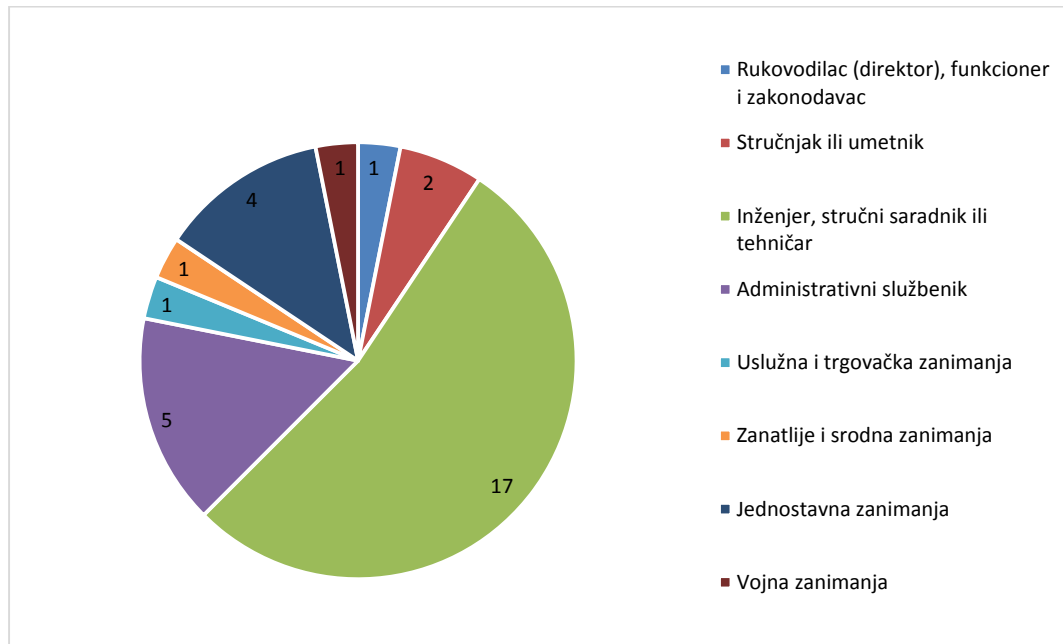
Grafikon 19: Grana delatnosti u kojoj diplomirani studenti kohorte 2007. imaju sadašnje zaposlenje (broj ispitanika)

Što se tiče zanimanja koji diplomirani studenti iz kohorte 2007. na svojim prvim poslovima obavljaju, većina diplomiranih studenata je navela zanimanja koja se obično zahtevaju visok ili viši nivo stručnih kvalifikacija tj. bili su zaposleni kao inženjeri, stručni saradnici i tehničari (17 ispitanika), stručnjaci (2

ispitanika) ili rukovodioci i direktori (1 ispitanik), dok je petoro ispitanika navelo da je na prvom poslu imalo neko administrativno zanimanje. Niže kategorije zanimanja koje obično ne zahtevaju visok nivo obrazovanja tj. zanimanja kategorisana u grupe uslužnih i trgovačkih zanimanja, zanatlija, monter i vozači ili pak jednostavna zanimanja, prisutna su kod nešto manje od četvrtine diplomiranih studenata VTŠ Niš, što ukazuje da je zaposlenje ispod nivoa kvalifikacija kod jednog broja diplomiranih studenata VTŠ Niš trajna pojava i nije samo karakteristična za prvi posao nakon diplomiranja.

Grafikon 20: Zanimanje i pozicija na sadašnjem poslu – kohorta 2007. (broj ispitanika)

6.3. Kvalitet sadašnjeg zaposlenja

U slučaju diplomiranih studenata VTŠ Niš iz kohorte 2007, dve trećine njih (65,9%) je već na prvom zaposlenju dužem od šest meseci imala ugovor na neodređeno vreme, jedna četvrtina je imala ugovore na određeno vreme (26,47%) dok je dva ispitanika (7,7%) bilo samozaposleno. U slučaju sadašnjeg zaposlenja, ne deluje da je situacija značajno drugačija i pokazuje da diplomirani studenti sa diplomama više škole iz kohorte 2007 imaju nesigurnije, manje plaćene i manje stručno relevantne poslove.. Nešto više od polovine ispitanika (20 ispitanika od ukupno 34) su naveli da imaju ugovor na neodređeno vreme, dok je 12 ispitanika navelo da ima ugovor na određeno vreme. Dvoje ispitanika iz ove kohorte navode da su samozaposleni. Ugovor o radu je dominantna forma ugovora, dok ugovor o delu navodi samo jedan ispitanik. Prosečna zarada ispitanika iz kohorte 2007 na sadašnjem poslu je očekivano viša u odnosu na prosečnu zaradu na prvom značajnom poslu za ovu kohortu i iznosi 40.374 dinara (n=24, standardna devijacija 37.263, standardna greška 7606, medijana 30.000 dinara). Povećanje zarade u odnosu na prvo zaposlenje ukazuje na karijerno napredovanje kod određenog broja ispitanika.

Ukoliko se analizira stepen do koga diplomirani na svojim prvim zaposlenjima imaju priliku da koriste svoja znanja i veštine, zaključuje se da je svega 13 od 34 diplomiranih studenata VTŠ Niš iz kohorte

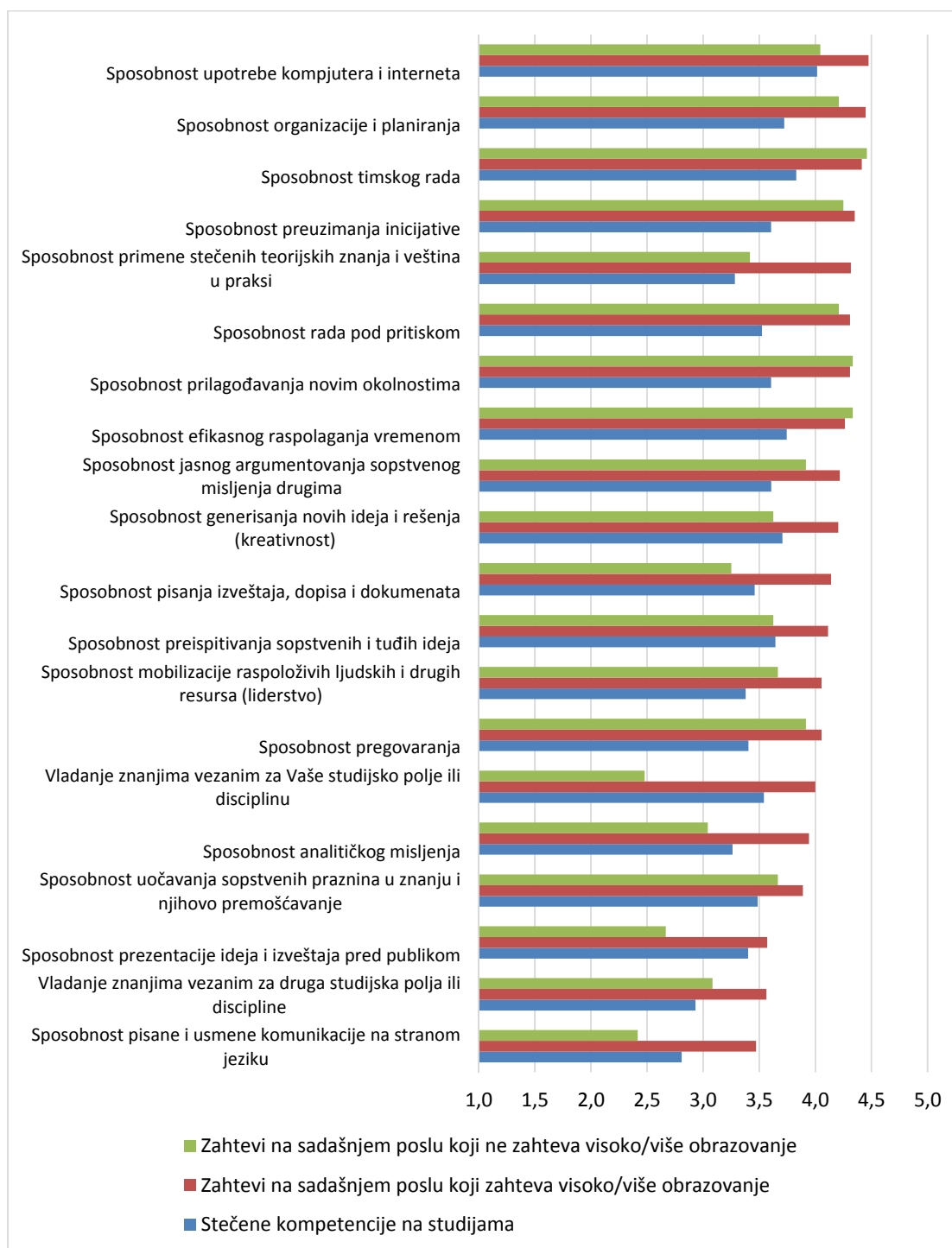
2007 koji su odgovorili na ovo pitanje, bilo u prilici da na svom prvom poslu u znatnoj meri koristi znanja i veštine koja su stekli tokom studija (ocene 4 i 5 na skali od 1 do 5). Ovaj podatak govori o neadekvatnom zaposlenju kod većine diplomiranih studenata VTŠ Niš ili na nedovoljno zahtevne poslove koji diplomirani obavljaju ili pak na neodgovarajuće obrazovanje. Čak 15 od 34 diplomirana na skali od 1 do 5 procenjuje da na sadašnjem zaposlenju nimalo ili skoro nimalo ne koriste znanja i veštine koje su stekli tokom studija (ocene 1 i 2). Očekivano najmanja iskorišćenost znanja i veština i stečenih tokom studija jeste prisutna kod diplomiranih studenata koji pet godina posle diplomiranja rade poslove u kategoriji zanatlija, rukovalaca mašinama i postrojenjima, montera i vozača.

7. Zahtevi posla i stečene kompetencije

Jedan od osnovnih ciljeva CONGRAD istraživanja i anketiranja diplomiranih studenata VTŠ Niš jeste bio da uporedi na skali od 1 (nimalo) do 5 (u veoma velikoj meri) procene nivo znanja, sposobnosti i veština koji su stekli do trenutka diplomiranja, sa procenom nivoa znanja, sposobnosti i veština koji se očekuju od njih na njihovom radnom mestu u trenutku anketiranja. Naravno, ovde treba naglasiti da se radi o subjektivnim procenama koje su davali sami diplomirani studenti, te da „stvaran“ nivo kompetencija nije ni na kakav način testiran ili meren. U tom smislu je procena apsolutnog nivoa kompetencija zahtevanih i stečenih kompetencija u velikoj meri zavisna od individualnih faktora kao što su samopouzdanje, lični sistemi vrednosti itd. Sa druge strane, procena razlike između zahtevanog i stečenog nivoa kompetencija je mnogo pouzdanija jer je bazirana na istim individualnim mernim sistemima, a percipirani deficit ili suficit određenih kompetencija u odnosu na zahteve radnog mesta je bitan podatak koji može da pomogne razvoj kurikuluma studijskih programa, u cilju povećanja stručne relevantnosti visokoobrazovnih studija i bolje pripreme budućih diplomiranih studenata za izazove koje donosi posao. U tom smislu, diplomirani studenti VTŠ Niš su procenjivali stečene i zahtevane nivoe kompetencija na osnovu spektra od 20 generičkih kompetencija koje su obuhvatale oblasti kao što su stručna znanja i sposobnosti vezano za oblast studija koju su završili, generičke kognitivne kompetencije kao što je analitičko mišljenje, niz socijalnih kompetencija kao što su liderstvo ili rad u timu, ali i niz praktičnih veština kao što su veštine usmene i pismene komunikacije, rad na kompjuterima ili znanja stranih jezika.

Kao što se može videti iz sledećeg grafikona koji prikazuje rangirane kompetencije zahtevane na sadašnjem radnom mestu diplomiranih studenata VTŠ Niš, među prvih pet potrebnih kompetencija na poslovima koji zahtevaju visoko ili više obrazovanje zaposlenih jesu: sposobnost upotrebe kompjutera i interneta, sposobnost organizacije i planiranja, sposobnost timskog rada, sposobnost preuzimanja inicijative i sposobnost primene teorijskih znanja i veština u praksi. Sa druge strane, sposobnost pisane i usmene komunikacije na stranom jeziku i sposobnost prezentacije ideja i izveštaja pred publikom kao i vladanje znanjima vezanim za druga studijska polja je najmanje zahtevana kompetencija. Nijedna generička kompetencija osim poznavanja i korišćenja stranih jezika nema prosek manji od 3,5, što znači da su ove vrste kompetencija generalno ocenjene kao zahtevane na sadašnjem poslu. Sa druge strane, kod poslova koji ne zahtevaju visoko obrazovanje najpotrebnija kompetencija je sposobnost timskog rada i prilagođavanja novim okolnostima što ukazuje na promenljivu prirodu i nesigurnost ovih poslova. U slučaju diplomiranih studenata VTŠ Niš koji rade poslove koji zahtevaju visokoobrazovnu kvalifikaciju, uočavamo da je nivo kompetencija koje diplomirani studenti procenjuju da su stekli do trenutka diplomiranja generalno gledano manji od nivoa kompetencija koje zahteva sadašnje zaposlenje. Ovaj deficit važi i za stručna zvanja, ali i za sve generičke veštine. Najveći apsolutni jaz između nivoa stečenih kompetencija i nivoa zahteva na radu nalazimo u slučaju sposobnosti primene stečenih teorijskih znanja i veština u praksi, sposobnost rada pod pritiskom, sposobnost preuzimanja inicijative i sposobnost organizacije i planiranja. Ovi apsolutni deficiti ukazuju na nedostatak prilagodljivosti realnim zahtevima poslova koje obavljaju i organizacionih sposobnosti kod većine diplomiranih studenata.

Grafikon 21: Nivo stečenih i zahtevanih generičkih kompetencija (u %)

Prethodni grafikon prikazuje isključivo procene ocena za nivo stečenih i zahtevanih kompetencija. Za detaljnije razumevanje nivoa manjka i viška kompetencija u odnosu na zahteve sadašnjeg posla, u odgovorima ispitanika kreirana je skala od -4 do 4 u kojoj vrednost 0 predstavlja podudarnost nivoa stečenih i nivoa zahtevanih kompetencija, vrednost 4 ekstremni višak kompetencija u odnosu na zahteva posla, a vrednost -4 ekstremni manjak kompetencija u odnosu na zahteve posla. Kao što se

može videti iz sledećeg grafikona, u proseku jedna polovina diplomiranih studenata smatra ja da se nivo stečenih i na poslu zahtevanih kompetencija podudaraju (od 61,5% do 32,1% diplomiranih zavisno od kompetencije). U proseku jedan od tri diplomirana studenta VTŠ Niš prijavljuje neku vrstu manjka kompetencija pri čemu velika većina prijavljuje mali manjak kompetencija. Najviše 12% diplomiranih studenata procenjuje da ima ekstremno veliki ili veliki manjak kompetencija u slučaju sledećih kompetencija: sposobnost preuzimanja inicijative, sposobnost rada pod pritiskom, sposobnost organizacije i planiranja i sposobnosti primene teorijskih znanja i veština u praksi. Višak kompetencija u odnosu na zahteve posla je prisutan u rasponu od 30 i 5 procenata diplomiranih studenata VTŠ Niš, zavisno od kompetencije, a najveći je u slučaju komunikativnih sposobnosti i interdisciplinarnih znanja tj. sposobnosti prezentacije ideja i izveštaja pred publikom i vladanja znanjima vezanim za druga studijska polja i discipline. U slučaju znanja vezanih za druga studijska polja i discipline i kod sposobnosti prezentacije ideja i izveštaja pred publikom, imamo značajnu polarizaciju ocena i tu beležimo najmanju zastupljenost diplomiranih studenata koji ocenjuju da se njihova stečena znanja, sposobnosti i veštine u ovoj oblasti podudaraju sa zahtevima posla koji obavljaju. Svi navedeni nalazi se odnose samo na ocene diplomiranih studenata koji rade na poslovima koji zahtevaju visokoobrazovnu kvalifikaciju tj. diplomu više, visoke škole ili fakulteta. Detaljnije analize razlika u manjku kompetencija u odnosu na sistem studija nije moguće pouzdano izvršiti zbog izrazito malog broja ispitanika koji su zaposleni na poslovima koji prema mišljenju diplomiranih studenata zahtevaju visoko ili više obrazovanje, a koji su završili studije prema starom dvogodišnjem sistemu studija (n<20).

Grafikon 22: Razlika između stečenih i zahtevanih kompetencija

